

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 34 (10939) хемис 20-август, 2020-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

18-августдиз Дагъустандин Кыил Владимир Васильеван регъбервилик кваз Дагъустандин мулкунал рекъера гъерекат авунин къайдаяр чурунин душушшар шикилрин ва видеотакъатрин къумекдалди тестикъардай системаяр кардик кутунин месэладай совещание кыиле тухвана. Идан гъакъиндай “Лезги газетдиз” РД-дин Кыилин ва Гъукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Владимир Васильева къейд авурвал, алай вахтунда республикада рекъера гъерекат авунин къайдаяр чурунин душушшар шикилрин ва видеотакъатрин къумекдалди автоматламишнавай къайдада тестикъардай 276 комплекс кардик ква. Абуру улакъар гъалзайбурун низамлувилиз къевелай таъсирзава, талукъ тирвал аварийрин къадар тъмил хунал гъизва, гъа икъл, инсанрин саъвал ва саламатвал хуны таъминарзава. Гъа са вахтунда Дагъустандин Кыили малумарайвал, къвалаҳда гъалтзавай четин месэляяр, чле ахътин месэляяр гъялунин правовой къайдаяр гъеле кардик кутунвай регионрин тежрибадикай менфят къачуналди, гъялун генек я.

Гъуънлай совещанидал РД-дин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Гъажимъемед Гъусейнов рахана. Ада малумарайвал, рехъ ганвай административный къанунсузвилерин гъакъиндай почтадай хабардар авунин чаар ракъурин талукъ яз Россиядин почтадихъ газаз икъардал къул чуугунва. И рекъериз серфдай таъкъатар бюджетдик гъеле кутунва. А чаар кардик кутунин къвалаҳ Дағъустандин МЧС-ди 112-нумрадин къуллугъ арада аваз кыиле тухуда”, - малумарна Гъажимъемед Гъусейнова.

Вичин нубатдай яз РД-дин къенепатан краин министрдин везифаир вахтунанди тамамарзай Дмитрий Гутырди чин къурулуш автоматалишнавай вири 276 комплексдилай агакъзавай делилар веревирд ийиз гъазур тирдан патахъай лагъана. Санлай къачурла, и къвалаҳ кълиз акъуднава.

Владимир Васильева рекъера гъерекатдин къайдаяр чурунай къачувай жермедин пулар гъи рекъериз серфзаватла, гъа кардиз итих авуна. Гъажимъемед Гъусейнова къейд авурвал, камераир кардик кутуниди къачудай жермедин пуларин къадар тахминан 700 миллион манатдив агакъзава. И пул сифте нубатда рекъера гъерекатдин хатасузвал таъминарунин къвалаҳ тешкилун патал (светофорар кардик кутун, рекъера транспортдин гъерекат идара ийидай алай аямдин системаяр кардик кутун ва икъл мад) серфда.

“Чавай жермедин пулар яз саки 700 миллион манатдин таъкъатар къватлаз же да. Виридалайни вагиблуди вуч я лагъайтла, а таъкъатар рекъера хатасузвал ва къулай шартлар таъминарун патал серф авун ва гъа и вахтунда къвалаҳдин цийи чаяр тешкилун генек я. Им вагиблуди везифа я. За вири дережайрин руководителривай чин нубатдин югъ, къвалаҳдин цийи гъи-къван чаяр тешкилпиз жедатла, гъа кар веревирд авунилай башламишун тълабзава.

Алай вахтунда квехъ газаз санал чна рекъера тайинарнавай къайдайрал амал авун системный жуъреди таъминарун па-

тал вири крар ийизва», - лагъана Дағъустандин Кыили.

Совещанидин эхир къиял Дмитрий Гутырди Дағъустандыа рекъера гъерекатдин къайдайрал амал авунин барадай арадал атанавай гъаларикай къурелди малумат гана: “2020-йисан 1-августдин делилралди, рекъера транспортдин газаз алакъалы 763 душушшар хъана. Аварийрин нетижада 162 кас къена ва 1024 касдал хирер хъана. Ибур, алатай ийисан талукъ тир дөвирдив гекъигайла, агъз тир делилар я. “2013-2020-йисара рекъера гъерекатдин хатасузвал артухарун” тъвар ганвай федеральный программада къалурнавай маҳсус вири дережайрив ага-къарнава. РД-дин Президент Владимир Путинан “Майдин указдин” сергъятра аваз, Дағъустандыа гъар 100 агъзур агъалидин къилиз телег жезвай къасарин къадар ийиса 360 - далай алатун лазим тушир. Къе чун чипкай рахай комплексар кардик кутунин нетижада, за фикирзавайвал, чавай телег жезвайбурун къадар, а дережадилай алат тавун таъминариж жеда”.

“РД-дин Президентди рекъера телег жезвай къасарин къадар датлан тъмиларуний барадай вилик эцигзавай везифайрал чна къевелай амал авун лазим я. Гъялзай месэла ақалтай вагиблуди я, гъи-къван лагъайтла ихтилат инсанрин саъвилай ва саламатвилай физва”, - къейд на Владимир Васильева.

Совещанидал пассажирар тухуз рейсериз экъечизавай автобусриз технический жигъетдай килигдай станцийрин къадардиз талукъ месэладални акъвазна. А станцийрин къадар алай вахтунда Республика 44-дав агакънава.

“Чна ахътин станцийрин къадар артухарун лазим я. Ида неини пассажирин хатасузилин барадай хъсан таъсирида, гъялкни къвалаҳдин алава чаяр тешкилдай мумкинвални гуда. Талукъ тир вири къасарин и месэла виллив хуны генек я”, - лагъана эхирдай Дағъустандин Кыили.

Веревирд авурдалай къулухъ

РФ-дин сенатор Валерий Рязанскийди гъисабзайвал, аялар авай хизанриз мад гъилера пулар гуниз талукъ къарап анжак мукъуфдивди веревирд авурдалай къулухъ къабулда. Идан гъакъиндай “Цийивилер” РИА-ди хабар гузва. “Агъалийриз къумек яз алава пулар гун патал къарап къабулнатлани, алай ийисуз уълкедин бюджетдай ихътихарияр авун фикирдиз къачунвайди тушир. Сифте нубатда чна чи премьер-министр вич фенвай Дальний Востокдай хтун гузлемешна къланда. Адахъ галаз рахунар къиле тухвайдалай гуътъуниз, алава пулар герек ятла, агъалийриз къумек яз мад гъихътин камар къачун лазим ятла, гъдан патахъай веревирдер ийиди”, - малумарна Валерий Рязанскийди.

РФ-дин зеъметдин министерстводи хабар гузайвал, 16 ийсал къведалди яшарив агакънавай аялар патал пулар 26 миллион касди къачуна. А пулар Пенсионный фондунда авай делилринг бинедаллаз гана. И фондуний диде-бубайри апрель-июнь варцара 3 ийсал къведалди яш хъянвай аялар патал гъар вацран пособияр, 3 ийсалай 16 ийсал къведалди яш хъянвай аялар патал садра гузай пулар къачуна.

Нумрадай къела:

ЖЕМИЯТ

Ихтибар багъя я

Зи макъсад государстводин СМИ-яр михъун туш, гъакъиқватда авай гъалар къалурун я. Къилди “Лезги газетдикай” раҳайта, чун гъамиша чи къелзайбурун теклифрал, месятрапл амал ийиз алахъзава, абурун игътияжар фикирда къазва. Инлай къулухъни гъакъл жеда. Вучиз лагъайтла, чун паталди къелзайбурун патай ихтибар хъун лап важиблу я.

► 2

ЖЕМИЯТ

Игътияйт квадарзава

Роспотребнадзордин Дағъустандин управленидин руководитель Николай Павлович къейд авурвал, республикадин 20 районда гъалар пайгардик акатнава. Аири начагъбур тек-түрк я. Амма виринра икъл туш.

► 3

ЧАЛ

Медениятдин чешме, руъгъдин деълёт

Са бязи диде-бубайри, чехи къуллугърик квай инсанри хайи чал чир тахъун адемдин кардай гъисабзава. Лугъузва хъи, чи чал алай аямда анжак хурун ва райондин сергъята дегер къөзза. Бес им жуван тарихдихъ, культурдихъ, медениятдихъ ва эдебиятдихъ галаз алакъа кваҳна лагъай чал тушни?!?

► 6

ЭКОНОМИКА

Ачухиз гъазур жезва

“Цин гъамбархана Самур вацайт къачудай целди ацлурда, ахпа яд ийсан къилякъилиз Мегъарамдхурун, Сулейман-Стальский ва Дербент районрин мулкарпилай физвай дигидай цин Самур-Дербент къаналдиз (адан яргъивал тахминан 100 километр я) ахъайда.

► 7

УМУР

Лезги руъгъ авайди

Зи фикирдалди, гъар са кардив эзечун, ам къилиз акъудун патал эзвени-эзвел рикъе ният, мурад, къаст аваз къланда. Им садлагъана чехи крар къилиз акъудиз жедач лагъай гафни туш. Амма рикъе мурад хъайила, инсан адахъ ялиз, ам къилиз акъуддай мумкинвилер жагъуриз алакъда. Икъл тирди чи къенин съзъбетчиши мадни тестикъарзава.

► 10

ХАБАРАР

Адан бажарагъди вири

гъейранарна

С.Алагъяровахъ лирикадин драмадин надир сес ава. Музыкадин, манидарвиллин рекъе адахъ хейлин конкурса агалкъунар хъанва. Ам “Перепелочка”, “Талантъ XXI века”, “Маръяна” ва хейлин маса конкурсрин гъалиби чи. Манидардин репертуардик Италиядин барокко стилдин къульне манияр, гъакъни постмодернизмдин эсерар ква.

► 12

Къурху кутазва

Дагъустандин здравоохраненидин министр Жамалудин Гъажибрагымова “Къайгъудар Гъукумат” (“Бережливое правительство”) проектдин рөльбер Дмитрий Репьев кылес авай, “Росатом” госкорпорациядин векилрин делегациядихъ галаз квалахдин рекъяй гүрүш кылес тухвана. Вад юкъуз Дагъустанда командировкада хүнин серъятра авай, мугъманар “Нетижалу гъукумат” проектдихъ галаз таниш хүн пландик ква ва и рекъяй Республикадин гъукуматдихъ галаз гележегда санал квалахдай камар лишанламиша.

Региондин здравоохраненидин министрстводин рөльбердихъ галаз гүрүштэл Россиядид Оборонадин министрстводин проектдай Каспийскда, Дербентда ва Хасавюрт райондин Ботаорт хүрье эцигнавай пуд медцентр ачухункай ва гележегда абуришемишинар рахана. Росатомдин векилар Каспийскдин госпиталдиз физ, ам түкүр ханвай төгъердиз тамашиз агаънава.

Алай вахтунда цийи централла, финансир федеральный министрстводихъ галаз сад-садав квадайвал авуна, штатдин расписание арадал гъизва, адалай кулуухъ медицинадин идарайз лицензия гун ва азарлур патал ракларар ачухунлазим я.

Түгъувал акъалтайла, цийи централла эцигнавай диагностикидин алай аямдин тадаракар, Жамалудин Гъажибрагымов ан гафаралди, жигеррин азарар лап фад винел акъудун, гъакни жуъреба-жуъре азарар - онкологиядин, риклинни дамаррин куруулушдин, нейрохирургиядинни неврологиядин ва икмад хилерай сагъарун патал ишлемиш жеда. Чипин нубатдай яз, Росатомдин векилри чирихъ и рекъяй тежириба авайди ва и месэла гъялан патал чеб вири патарихъя күмек гуз гъазур тирди квейдна.

Региондин эпидемиологиядин гъаларикай рахадайла, министрди къейд авурул, абури, гъа виликдай хъиз, къурху кутадайбур яз амазма. “Чун датана гъазур яз акъавазнава. Къенин юкъуз 2-нумрадин РКБ-да 350 койка авай отделение чна резервда хузваз”, -хабар гана ада. Министрди Республикадин агъалиири пешекаррин меслятрап (нерал ва сивел маскайр алукунин, арада мензил хуьнин месэлайра) амал авуник генани умуд кутавайди лагъана.

Дугъриданни, Республикада гъалар гзаф муракаббур я. Мисал яз, Ногай района COVID-19 азар акатавайбурун къадар садлагъана гзаф ханвава. Идакай райондин больницацен къилин дуухтур Фаризат Межитовади алатаиль испен

юкъуз короновирусдихъ галаз женг чуѓвадай чадин оперативный штабдин заседанидал хабар гана.

“Къенин юкъуз короновирусдин азардиз талукъ яз гъалар лап чуѓубур я лугъуз жеда. Эхиримжи гъафтида цийи 21, вири вахтунда районда 550 душушуь малум ханва. Ибурукай 216 душушуьда COVID-19 азар квайди тестикъ ханва, им лагъайтла, Республикадин юкъван гъисабдин делилприлай 3 сеферда артух я”, - адан гафар агаъзарзва райондин администрациядин пресс-куллугуди.

Ф. Межитовади гафаралди, алай вахтунда стационарда 66 кас сагъарзва. Абурукай 8 кас COVID-19 азар квайди я, 58 касдикни - вирусди арадал гъанвай стаплжем. Амбулаторија - 21, гъа гъисабдай яз 18 кас COVID-19 азар квайди я пудни стаплжем ханвайбур сагъарзва. 15-августдилай азархана COVID-19 азар квайди патал 60 койка чара хуувунва, 17-августдилай поликлиникада азарринген вилик пад къуниз талукъарнавай сенжемар ва чехибурун диспансеризация акъвазарнава.

И делилризни килиг тавуна, райондин оперативный штабди короновирусдин талукъ яз эцигнавай сергъятламишунрин къвед лагъай пай алуудунин квалахар давамаруннин къарар къабулнава.

на. Абуру Республикада этнотуризм ва регионрин этнобрендар гъикъи вилик тухудатла, и карда массовый информациидин такъатрикай гъикъи менфяти къачудатла веревирд авуна. Фестивалдин иштиракчири элкъвеи столрихъ жуъреба-жуъре темайрай чипин проектар, туристилин ва краеведенидин программаяр къалурна.

Фестиваль РД-дин туризмдин ва халъкин художественный сенята-карвиллин рекъяй министр Сергея Снегирева, Россиядид Федерациидин Общественный палатадин член Маргарита Лянгеди, Дербент шеъердин администрацияди, Дагъустандин татаррин милли культурырадин “Туган Тел” общественный организацияди тешкилна.

заводдиз, Нарын - къеледал, жуъмя мискиндиз, килисадиз фена.

Образованиди талукъ семинарда Дагъустан Республикадин туризмдин ва халъкин художественный сенята-карвиллин рекъяй министр Расул Ибрагимова, РД-дин информатизациядин, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министр Сергей Снегирева, Россиядид Федерациидин Общественный палатадин член Маргарита Лянгеди, Дербент шеъердин администрацияди, Дагъустандин татаррин милли культурырадин “Туган Тел” общественный организацияди тешкилна.

Кар алай мярекатар Дербент шеъерда кылес фена. Гзаф чакайрай атанвай мугъманар чехирин

Каспий - дуствилин гъуль

Алай йисан 14-17-августдин йикъара Дагъустан Республикада “Каспий - дуствилин гъуль” твар алаз регионрин амадагвилин фестиваль кылес фена. И важибу ми рекатда Россиядид Федерациидин 22 субъектдин, милли автономийрин ва Кыблединни Кеферпатан Кавказдин Федеральный округрин векилри, журналистри иштиракна.

Кар алай мярекатар Дербент шеъерда кылес фена. Гзаф чакайрай атанвай мугъманар чехирин

Эксперттин фикирдалди, “Диде-бубайрин гъучивал” приложенидин кар алай везифа ам я хъи, ада аял авай чадикай хабарзва, ам гына аватла къалурзва ва интернет тимил ишлемишдай мумкинвал яратмийзва.

Тъа икм, “Диде-бубайрин гъучивал” - мобильный приложенидай менфяти къачурла, диде-бубайриз чипин аялрал тамамвиледи гъучивалдай мумкинвал жезва.

Диде-бубайрин гъучивилик кваз

Дагъустандин информатизациядин, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министрстводин пресс-куллугуди информагентстводиз хабар гайивал, “Диде-бубайрин гъучивал” мобильный приложенидин къумекданди диде-бубайрий инфографиядин сенята вахтар акъудзлавай чипин веледрал гъучивал ийиз, абури социальный сетрай агаъзлавай зиянлу малуматрикай, таъсирдикай хуъз жеда.

Гъалар пис хаййтла

РФ-дин талукъ ведомствойри ва Роспотребнадзорди малумарайлар, эгер улквела, түгъвалдин инфекция себеб яз, гъалар мадни чур хаййтла, школайра тарсар дистанционный режимда кылес тухдайвал жеда. Идан гъакындай чарар винидихъ твар къунвай идайри регионрин къилирэз раҳкурнава.

Идахъ галаз сад хъиз, федеральный гъукумди школайриз онлайн жуъреда факультативный тарсар тухун, эгер гъа ихтиян шартлар аватла, са бязи предметрайни гъа жуъреда тарсар тухун теклифзана.

Чарче къейд авунвайвал, регионрин къилера авайбуруз 1-сентябрдиз школайра адетдин линейкай, анжак вири школадиз санал вай,

къилди-къилди классрэз тухудай ихтияр ганва. Диде-бубайри чарасуз маскайрнин алукунин патахъай таъкимарнава.

Документда мадни са важибу кар къейднава: школайра дезинфекциядин серенжемар артухарун, школадиз къвезвай вири ксар, ифин аланы, алаччи, ахтармишун, мекъивилей жезвай азарар кватла чирун.

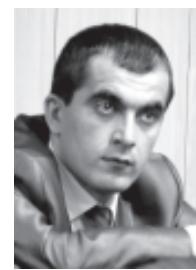
Коронавирус: эхиримжи рекъемар

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 19-августдин Дагъустанда коронавирус акатайбурун къадар 10210-дев агаънавай. Эхиримжи юкъуз коронавирус акатай 59 кас дузыздад акудна.

Гъа са вахтунда дуухтурийлай начагъ хайт 9130 кас сагъар хъийиз алакъанава. Санлай къачурла, Республикада 344575 кас ахтармишнава. 2130 кас, амайбуруй чара авуна (изоляция), квалахар ава. Дагъустанда коронавирусдик 474 кас къена.

Къилин редактордин гаф Ихтибар багъя

Мегъамед ИБРАГЫМОВ

Чун XXI асирда яшамиш жезва. Бязибуру азас “Интернетдин асири” лугъузва. Кутугай твар я, гъикъи лагъайтла, алай аямда чи гъар са югъ, яшайиш, квалах интернетдихъ галаз сих алакъада ава. Адан къумекданди, дунындин икките авайди а кылес авайдархъ галаз раҳаза, виликдай почтадин алакъадин къумекданди рекъе тазвай чарар-царап гила, электронный почтадин “алакъунар” себеб яз, са легъезда агаъзава. Караптингин вахтунда мектебра келзавай аялриз чирвилер гунин месалани интернетда тешкилнавай. Хийир авайди хъиз, интернетдикай зарарни ава. Са мисал гъин. Эхиримжи йисара социальный сетра, жуъреба-жуъре сайтра “блогерар” лугъудай пешекарар пайда ханвава. Абуру чеб садалайнай аслу тушир журналистар я лугъузва. Амма, гъайиф хъи, абурукай бязибуру келзавайбурув къаллар молуматар, делилар, хабарар агаъзарзва, чипиз тақлан инсанар, жуъреба-жуъре тегънеяр ягъиз, жемиятдин виллик русвагъзава. Мадни гъайиф къведай кар ам я хъи, келзавайбуру абурухъ агаънни ийизва.

Алатай гъафтеда Махачкъалада, РД-дин Общественный палатада (ОП), “Региондин СМИ-яр авай гъал ва Дагъустандин информациядин сиясатдин менфятилувал хажун” темадай за-седание кыле фена. Ам тешкилнавайди РД-дин ОП-дин гражданин общество арадал гъунин ва гражданин Конституцияди ганвай ихтиярар хунийн рекъяй кардик квай Комиссия тир (председатель - Ильман Алипулатов). Адан квалахада РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин информациядин сиясатдин рекъяй кардик квай Управленидин начальник Зубайру Зубайруева, РД-дин информатизациядин, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министр Сергей Снегирева, РД-дин ОП-дин председатель Абдулмуъмин Ибрагимова, Республикадин государствоводин ва аслу тушир газетрин, журналистри къилин редакторри, блогерри, журналистри иштиракна.

Мярекатдал рахай бязи юлдаши республикадин государствоводин СМИ-рин квалахдилай наразивал авуна. Кылди къачуртла, кыл-кылел алай макъалаяр къизваза, гъакъи-къатдив къан тийизий делилар рајиззана, тал алай месэлэяр къарагъарзава, гъукумдин органрин квалахдик квай нукъсанар къалурзава, тиражар агаъз аватзана... лугъуз, тахсирар кутуна. Милли чаларал акъатзавай газетрин саларизни къванер вегъейбуру ханава. Газетар, журналар патал къилдин къурлуш (комитет ва я агентство) арадал гъунин теклифар гайбурни авай.

Жув милли чалал акъатзавай республикадин жемиятдинни сиясатдин газетдин къилин редактор яз, заз икм лугъуз къланзана: государствоводин СМИ-рин квалахда, гъакъи-къатдани, кимвилир ава. Им вичикай геъеншдиз рахана къланзай къилдин тема я. Амма винидихъ къейднавай наразивилер дузыбур туш. Мисал яз, Советтин девирда, тал алай месэлэйрай критикадин макъалаяр къизваза, талукъ яз, огузчирилар къалурзава, тиражар агаъз аватзана... лугъуз, тахсирар кутуна. Милли чаларал акъатзавай газетдин къарагъарзавай хейлин месэлэяр фикир тагана амуззана. Газетдикайни къумек тахъайлай, инсанар судар-дуванра гъатзава. Ихтибин макъалаяр “Лезги газетдин” акъатнай. Набутриз гъукуматди пулзуз ахъайздавай дарманрикай, газ, экв ишлемишнай агаълийрал къанунсуздаказ иллитзазай буржарикай, яшайишдиз талукъ маса месэлайрай. Гъайиф хъи, абурукай гзаф месэлэяр ачуудзай.

Газеттин тиражар агаъз аватзана лугъун дузы делил я. Неинки са Дагъустанда, гъакни улкведин амай регионрани ихтибин гъалар ава. Къилин себеб издаирис критикадин макъалаяр акъат тавун туш, келзавайбуру чехи паюни интернетдикай менфяти къачун я. Гъавият газетар къизвазайбурун келзавайбуру къадар къвердавай тимил жезва.

Милли чаларал акъатзавай СМИ-ра хъсандин чал чидай, хайт чалал къиз жезвай жегъил пешекарринг къитвал ава. И месэлэя гъялан патал, кылди къачуртла, “Лезги газетди” мектебра, вузра келзавай аялрин, студентрин арада гъар гъисуз олимпиада, конкурсар тухузва. Амма иштиракзайбурун къадар лап тимил я. Филологиядин факультетдин хайт чалар чирдай отделенийрик экчиззайбурун къадарни тимил жезва. Пешекарринг къитвал хайила, са шакни алачиз, издаидин дережани агаъз аватда.

Государстводин СМИ-ри гъакъи-къатдихъ галаз къан тийизий малуматар чукъурзава лугъунни дузы туш. Акси яз, государствоводин СМИ-ри, интернетдикай авай бязи блогеррилай тафаватлу яз, делилар официальный чешмейрай къачузва ва халкъдад дузыгъун малуматар агаъзарзва.

Зи маъсад государствоводин СМИ-ри михъун туш, гъакъи-къатда авай гъалар къалурнун я. Кылди “Лезги газетдикай” рахайтла, чун гъамиша чи келзавайбурун теклифран, месэлтрап амал ийиз алахъзава, абурун игътияжар фикирда къазва. Инлай къулухъни гъакни жеда. Вучиз лагъайтла, чун паталди келзавайбурун патай ихтибар хуний лап важибу я.

Мярекатдин нетижада республикадин информациядин сиясат хъсанарунин жиғъетдай пешекаррикай ибарат махсус десте арадал гъидай къярар къабулна. Абуру Республикадин Къилиз рекъе тун патал герек тир меслтрап, теклифар гъазурдаивал я.

РФ-дин Государстводин пайдахдин югъ

Нариман ИБРАГИМОВ

БАТАНДИН Чөхи дяведа къазанниш Гъалибвилин 75-йисан юбилейдиз талукъ материалаар гъазурдайла, мад сеферда тестикъ хъана, советтин аскерди мукални къута алай Яру пайдахдик кваз фашистар барбатна, душмандин гъужумар алудна, хуърер, шегъерар аздана ва эхирни немсерин меркез Берлин къаччана. Вишералди чи аскерри неинки Рейхстагдин кукушрап, гъакъ гзаф маса дараматрин къаварал Яру пайдахар хажна. Гъа пайдах хүн, ам душмандин гъиле гъят тавун патал вишералди аскерри чин чанарни къурбанд авуна. Эхъ, государстводин пайдахдихъ юхътийн тунаар, метлеб, руът хаждай къуват ава.

Алатай асириин тариҳдини, къенин дэвирдин умьурдини тестикъварзва, вири вахтара тухумди, къушунри, вилаетди, улькведи пакъдиз гъуреметзавай, дамахзавай, чешне къалурзавай адетар, къайдая, чешмеяр, яржар хъана. Государстводикай рахайта, адахъни вичин къудратлуул, аслу туширвал, къилдинвал, къетенвал къалурзавай яржар ава. Абурукай садни Государстводин пайдах я. Россиядин Федерация твэр алай государстводихъни цийи пайдах хъана. Президентдин Указдалди 22-август РФ-дин Государстводин пайдахдин югъ яз малумарна.

Улькведин гележег, халкъдин аслу туширвал, аздавал, къудратлуул, хушбаҳтуулувал ақылтзавай несилдиз ватанпересвилин тербия гунихъ галас алакъалу я. И жигъетдай дуъз тербия агаъай гъар са кас Ватандал къару жеда, къеве гъатайла, ам хүн патал душмандихъ галаз женинини экъечида, гъалтзай къван четинвилеризни таб гана, виликиди фида. Ихътин мисалар чаз тариҳдин гзаф вакъийрай аквазва. Хайи къвал, макан, Ватан хүн патал вишералди, агъзурралди рухвайрини рушари зурба иғтивилер къалурна, ихътин макъамра чин чанарни къурбанд авуна. Женгеризни абур Государстводин пайдах цава къуна фена.

Идахъ галас сад хъиз, ақылтзавай несилдиз ватанпересвилин яржарив (символрив) гъуреметдивид, дамах авунивди эгечиз вердиша рунихъни къетен метлеб ава. Государстводин яржарик Пайдах, Герб, Гимн ақатзава. Къейд авун лазим я хъи, неинки жегъилриз, жаванриз, гъакъ са къадар яшар хъанвай инсанризи Государстводин метлеб-лар яржариз талукъ тариҳдикай са ақван чизвач. Къе чина, Россиядин Государстводин пайдахдин ийкъахъ галас алакъалу яз, и нукъсан арадай ақыдда.

Россиядин пайдахдикай сифтегъян малуматар I Петрдин буба Алексей Михайлович пачагъвал ийизвай макъамда, 1668-йисуз, пайда хъана. Урасатди и вахтунда къецепатан ульквейрихъ галаз алишверишдин алакъаяр гегъеншарзавай. Алексей Михайловича-

ни, савдагарриз күмек яз, гимияр түккүүрүн ва кардик кутунин тапшургъ гана. Ока вацун къерехдал алай Дединово хуърүз гимияр түккүүрүз жедай устларар къватна. Устларин гъилерикай ххатай сифтегъян гимидиз "Лекъ" твэр гана ва адан капитанвилени фон Сведен лугудай кас тайинарна. Цел сирнавиз экъечидалди вилик капитанди пачагъдивай хабар къуна: "Гими гъыхътин пайдах алаз сефердиз экъечида?" Ада мадни алава хъувуна хъи, гими гы государстводинди ятла, пайдахни гъаданди хъун лазим я. Амма, гъайиф хъи, Урасатдин пачагълугъдихъ и макъамда хусуси пайдах авачир.

Ихътин агъвалатдин шагыд хъайи пачагъдиа и вахтунда гъульерикай хъсандиз менфят къачузтай ви чипх гимияр авай Великобри-

таниядин, Даниядин, Швециядин, Нидерландрин ва гъакъ Билиядин пайдахрикай малуматар къватна.

"Лекъ" гимидин пайдах гъазурдайла, гъа инал твэрар къунвай пайдахрин чешнеяр бинедиз къачуна.

Государстводин пайдах гъазурин патал 1668-йисан 9-апрелдиз маҳус буйругъдалди са шумуд журедин рангунин парчаяр гъана. И карда Голландиядин инженер Даудын Бутлерани иштиракна. Ада пачагъдиз чин улькедин пайдах гъыхътиди ятла къалурна. Алексей Михайловича юкъвар-чишер ияйдалай гуъгуънин талукъ къве указ ақыдна. Сифтегъян гимидиз пайдах гъазурин патал яру, лацу ва вили парчаяр ишлемишна, пайдахдал лекърен шикилар чуугуна.

Россиядин пайдахдин рангариз талукъ яз жуъреба-жуъре фикира ава. И кардин гъакъиндей официальный баянан ганвай чка авач. Амма, лугузтайвал, улькведин пайдахдин рангарихъ са шумуд метлеб ава.

Къульне Урасатда абуруз ихътин метлеб гузтай: лацу ранг - ақылтлай намуслувал ва ачува; вили ранг - вафалувал, дүзвал, михывал ва эдебин михывал; яру ранг - викъельвал, жуърэтлевал, меръямятлевал.

Инкъилаб жедалди вилик халкъди пайдахдин рангариз маса метлебни гузтай: лацу - аздавал, вили - Богородица; яру - пачагълугъдихъ гъукумдин ярж; яру ранг - пачагълугъдихъ гъукумдин ярж; яру ранг - урус халкъдин ярж.

Государстводин пайдах вишинини хъиз хвена къланзай ярж я. Россиядин Федерациядин пайдахдин гъакъиндей талукъ законарни, абурул асаслу яз пайдахдикай менфят къачудай, ам ишлемишдай, хубдай статьярни ава. Россиядин Федерациядин государстводин пайдахдикай ягъанатардай ихтияр садазни авач. Ихътин кардиз рехъ гун тахсиркарвал яз гъисбазава. Гъакъ хайила, чун чи улькедин ви республикадин яржар тир пайдахрив, гербрив, гимнрив ва фалувиледи, къанивиледи, эгечун лазим я.

Йикъан месэла Игътият квадарзава

Хийир ЭМИРОВ

Алай йисан апрелдин вацралай чун карантинда ава. Чаз чизвай дэвирда ихътин къадагъяяр вилериз акурди тушир. Школаяр, аялрин баҳчаяр, культурадин, искустводин, спортдин идарайяр, паркар агална. Гүдкъанни вад йисалай виниз яшар хъанвайбуруз къалахдал фидай ихтияр гана. Абурукай гзафбуру гилани вахт къвалера ақуудзава. Карханайрин, идарайрин, майшатрин, ведомствоирин гзаф къадар къуллугъчиряа удален-кадиз ақуудна, яни абуру чин къуллугъдин везифяяр къале тамамарзава...

Августдин вицран сифте къилерилай карантиндин къадакъар са тимил бушарна. Чаз республикадин шегъерра, хуърера ақвазтайвал, чинал маска алуқнавай инсанар сад-къвед я. Винидихъ твэр къунвай хейлин чаярни ачухнава. Агъалийри паркара ял язава, тукъвенрал, базаррал къил чуугазва, гъульун ятара чуъхънагар ийизва... Роспотребнадзордин векилри чирнал маска-яр алуқнин, гзаф инсанар авай чайкрайз тефрин, санитариядинин эпидемиологиядин жигъетдай жуван михывал хъунин гъакъиндей тагъкимарзатлани, инсанар игътият квадарзава, перек истемишинал амалзава. Коронавирусдикай хабар гайи я твэр къале яржар, гъафтеира хъиз, түгъвалди лап чуру нетижайрал гъизвайди кваз къазвач.

Чаз малум тирвал, Роспотребнадзорди ви республикадин гъукуматди банкетный залар ачухнавайдан гъакъиндей малумарай чка авач. Амма гъам меркезда ва гъам республикадин маса шегъеррани, районрани банкетрин залра худда меҳъе-рарзава, анриз вишералди инсанар къват язва.

Гъавурда ақызва, меҳъеар къурмишиз гъазур хъанвай жегъилриз чин мөхъеар шадбур, гурлубур, гъамишалугъ рикел аламукъдайбуру хъана къланзава. Виликамаз авунвай гъазурвилер, карантиндиз килигина, ақывазардай жуърэтни жезвач. Хизандик шадвилин, къве жегъиль эвлениши хъунин миракт алат чуру дэвирдин шартлара гзаф мугъманар къват тавуна къиле тухун лазим я.

И икъара къиле фейи гъукуматдин совещанидат Махачкъала шегъердин администрациядин къил Салман Дадаева малумат гайвал, Роспотребнадзордин истемишинал къиллиз ақуудзава ви чиз къалахдай ихтияр гун талабзава 72 ресторан, алишверишдин 11 центр, 15 фитнес-зал, банкетдин 27 зал ава. Амма ахтармишинал къиле тухайлла, малум хъана хъи, вири истемишинал амал авуна къалахдайвал гъазур хъана: 17 ресторан, алишверишдин 7 центр ва банкетдин 16 зал. Эхъ, абуруз ихтиярни ганва. Чун шагъидар тирвал, мөркездин банкетдин залра августдин сифте икъара-рилай худда меҳъеерин межислар къурмишилава.

Хийирдинбуру хъиз, шийирдин миракатрини гзаф инсанар санал къватлава. Эхиримжи пудъаф-теда зунни хийирдин ва шийирдин миракатрини финиз мажбур хъана. Хаталу ви рускадин акат тавун патал гъар сада Роспотребнадзордин истемишинал амал авуна къланзатлани, саки вири, гъилер къяз, къужахламишиз алахъзлавай. И кар къадагъа тирди рикел хайла, абуру хъуръез, "яда са заттни авайди туш. Ваз вун начагъ жез кичеевани?" лугъуз, ваз килигиз ақываздай. Маскайри садани алуқнавай.

Түгъвалдин месэла зарафатдинди туш. Гъа жув хъайи миракатра иштиракай са шумуд мукъва-къили коронавирусдик начагъ хъана. Садбур гилани больницида ама. Гъакъ жуван таниширакай, чирхиррикай, мукъвабурукай түгъвалди рагъметдиз фейибури ава. Ида чиз са кардин гъакъиндей малумарзава: чун мукъяят, игътиялту хъана

къланзава. Сагъламвилихъ галаз алакъалу месэла зарафатриз вегын, ам кваз тақын дуъз туш.

Делилри успатзайвал, июлдин юкъварилай Кылбепатан Дагъустандин районра ви русдик начагъбурун къадар артух жезва. Вучиз икъя лагъайтла, улькведин хейлин регионра карантиндин сергъятар бушар авурла, Тюмендин областдай, Москвадай, Санкт-Петербургдай, къецепатан ульквейрай ва масанрайни вишералди ватанэгълияя хтана. Абурукай гзафбуру ахтармиши авунач. Абурукай са бязибуру ви рус ахтармиши авунач. Абурукай гзафбуру ви рус чуклуруник чин пайни кутуна. Эхиримжи къье гъафтеда масанрай республикадиз 735 кас хтана.

Идалайни гъеири чи инсанри, са игътиятни авачиз, хийир-шийирдин миракатрани иштиракава. Түгъвалдихъ ахътин къетенвилер ава хъи, бязи инсанриз чип и азар акатнавайдакай хабар жезвач. Амма абурукай ви рус ақатайбуру къевиз начагъ жезва. Гъавилля маскайр алуқнун, къучайриз, миракатриз фена хтала, гъилер, чин запундалди чуъхъун, гъилериз герек дарман ятъун чарасуз я.

Дульядан гъихътин гъалар аватла, чун хабардар я. США-да, Бразилияда, Испанияда, Германияда, Бельгияда, Африкадин ульквейра ви русдик начагъбуру гзаф жезва. Мисал яз, Бразилияда суткада 55 агъзур кас начагъ жезва. Дульядан начагъ хайлибурун къадар 22 миллиондилай алатнава. Къейибурун къадар - 800 агъзурдадай. Испанияда гъар са 100 агъзур касдин къилиз 116 кас къенва. Им дульядан маса ульквейра телефон жезвайбуру гекъигайла, виридалайни чи хея рекъем я. Грецияда, Германияда, Голландияда, Италияда мад кафеяр, ресторонар, паркар агалзава. Чинал маска алачиз куъайриз экъечун къадагъа ийизва. Маса ульквейра къевизайбуру къетлийилди ахтармишилава. Европокомиссияди ульквейрин къилера авайбуру сергъятар мад агал тавунин патахъай тагъкимарзава.

Россияда гъар юкъуз 5 агъзурдада агақна инсанар начагъ жезва. Дагъустанни къулухъ галамач. Редукторный поселокда авай шегъердин больницида ачухнавай инфекционный отделенидиз "тади къумекдин" автомашини цудралди начагъбуру (55-60 кас) агақъарзава. Им тимил туш.

Гъафте вилик Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председатель Артем Здунован регбъервилек къиле фейи совещанини республикада түгъвалди арадал гъанай гъалдиз талкувнаравай. Анал къейд авурвал, коронавирусдик республикада начагъбуру яз гъисабнавай касарин къадар 10 агъзурдада агақъанава. Санлай къачурла, 319077 кас ахтармишилава. 2473 кас изоляцияда ава. 8819 кас саъх хъъланва. 470 кас къена.

- Вири республикада гъалар пайгардик акатнава лугъуз жедач, - къейдна Артем Здунова, - ви русдик начагъ жезвайбуру гъар са районда, шегъерда гъалтзава. Чи дуухтурри вирида къумекни гузва. Амма им игътият квадара лагъай гаф туш. Чна маскайр алуқнун тавунин гъакъиндей тапшургъуни ганвач. За, вири месэләй фикирда къуна, шегъерин, районрингин администрациирин жавабдардадар къуллугъчиряа агаълийри маскайр алуқнун, инсанар гзаф къват жезвай чайра (базарар, тукъвенар, банкетдин залар) санитариядинин эпидемиологиядин истемишинал, нормайрал амал авуна гъакъиндей тагъкимарзава.

Роспотребнадзордин Дагъустандин управлениедин руководитель Николай Павлович къейд авурвал, республикадин 20 районда гъалар пайгардик акатнава. Анра начагъбуру тек-тукъ я. Амма вирина икъя туш. Чи районрингин больнициайриз гъар юкъуз жигеррик синих акатнавайбуру гъизва. Къевел алайбури Дербентдин ва Махачкъаладин больнициайриз агақъарзава.

Россиядин алимири, пешекарри ви русдиз акси вакцина ақыннава лагъай хабарди чи ви гъакъ вири дульядан агаълийри умудар артухарнава. Амма жуван мукъяятава, игътиялтувал квадарна къандач. Гъикъя лагъайтла, жергедин инсанрал нубат къеведалди (сифте нубатда вакцинадин рапар дуухтурриз ви мулларимиз язва) хейлин вахт жеда. Жуван сагъламвилихъ къайтъуда гъар сад жув хъана къланзава.

Веревирдер Чехир - нинди?

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин
редактор

"Чехир - че-хирчывал", "ципи-цар - ципицчи-вал" (узыумчи-вал)" гафарал къадагъаяр эци-гай вахтар са акъван яргъаз алатнавач. Ала-матдин девирар тир. "Перестройщики" ССРХ хытингосударство, социализмдин къурлуш такланарун, чукрун патал кардик кутун тавур жуьредин фыгыл, фасадвал хъаначир. Сифте жергеда узыумчи-вал, багъманчивал тер-гүнин, чехиринни конъякрин, спирт (ички) квай затлар гъазурдай заводдар барбатунин къаст эцигна.

Государстводи гуя "алкоголиз-мидихъ галаз женг" Чугвазтай, сагъ-лам, дири, баҳту несилар тербия-ламишавай, хизанар, общество "мягъемарзай"...

Гъикъван сирлу ихтилатар ви-лик вегъезвайтла килиг садра!

Багъларинни узыумлухрин ма-кан тир Дагъустан къалгъанринни къамишлухрин, пацаринни вала-рин, къумлухрин майданриз эл-куйрнай.

Дагъустанда а багъларни узыумлухар, абурухъ галаз сад хъиз, чехиринни конъякрин, кон-сервийринни мижейрин заводарни карханаяр чеб-челай арадал атайдар тушир эхир! XX асиридин 60-70-йисар чи тарихда "Дагъустан багъларин улькведиз" элкъурай зегъ-метдин женгеринбур яз гъатнава. Амма... Зун вири Дагъустандикай рахазвач, чи къиблепатан (Дербент, Мегъарамдхурун, Ахчегъ, Сулей-ман-Стальский, Хив, Табасаран, Къурагъ, Рутул) районра арадал атайдар багъманчивилинни узыумчи-виллин чехи совхозар, Дербентдин, Огнедин, Белиждин, Мегъарамдхурун, Герейханован совхоздин, Къварчагърин, Къасумхурун, Ах-чегърин мад маса хуъреринни рай-онрин чехи заводарни комби натар, цехар гъикл тергнайтла рикел хъквеза.

"Перестройщикрин" завалди и вири девлетлиз ачухдаказ цай ягъиз тунаи. Абурулай гъульчынн майдандиз атайд цийи "демократини либер-ралри" чилерни вири маса хътана.

Инсанар я кар, я пул, я къул амачир къекъверагриз, наркоман-ризи тоxикоманриз, маса жууре начагъбуруз элкъурана. Буш хъана чи хуърер!..

Са Мегъарамдхурун райондин а чехи мулкунса сағъдиз амайса майишатни аквадач. Чилерин чехи пай хусиятчирин (чебни асул гъисабдай пата-къерехдай) жугъунрани цацуң симера гъатна. Ни вуч гъасилзавайди ятла, садазни малум туш. Конституцияди ху-сиятидин эменинди (чилик, ква-лик, карханадик ва икл мадни) ху-куйрдай ихтиярни гузавч.

Ятланы, тимил-шиимил гектарра багълар, узыумлухар кухтадай-турни майдандиз экъечизавайди малум жезва.

Гилан государство узыумлухарни багълар кухтун патал, чехир-нвидиз чкадал ципицирин гъихътин

Хийир - нинди?

чивал чи сүрсетар гъасилзавай къилдин хел - милли проект яз ви-лик тухун патал махсус програм-маяр, законар гваз экъечизава. Чилел къвалахзавайбуруз къезил кре-диттар, субсидияр, маса къумекар гун заминламишава...

Ятланы, аквазвойвал, крари ви-ливай къатлыг жедайвал виликиди еримишава. Дугъриданни, узыум-чи-вал, багъманчивал виликиди фин патал са чил кирида күн ва я ам маса къаучун тимил я. Абуру арадал хкун лап еке харжийрихъ, ме-ханизмламишунин, арохимкъул-лугъдин, мелиорациядин, экологи-ядин ва икл мадин маса къулгугъар арадал хкунихъ галазни алакъалу я. Акъван йисара, санал зегъметар чугуна, арадал гъайи вири алакъа-яр атланы, рукваривди руг авурда-лай къулухъ ахътин къуватар арадал хкун, за къатлазавайвал, къейид-дал чан хкуниз барабар къвалахъ я. Чилел зегъмет чугвазвойбурухъ я виликан бажарагъни, я ашкъини, я инанишишави амач. Зегъметчи алдатмиш тийизвай жуъре, хуър-лай гатлунна, лап вини мертвай-рив агакъна, са дөрежани амайди хъиз туш.

Виридав вири алцурариз, маса-дан гысабдай, ерли зегъмет чугун тавуна, чипиз хийирар къаучуз къланза-ва. Гъиле пер къунвай са касдин къилиз түр, кавча гвай 10-12 кас арада гъатзава...?)

Амма чи аранарни талаяр, дагъ-ларин мигъиярни дерөяр перцелди-ни кацадалди, гъялта яцарин къун-тандалдини къарагъарна, кардик кутаз жедайбуру туш эхир! Техника къланда. Амма хуър сад хъана, са трактор ва я комбайн маса къаучун хъайитлани, къазанжи вири гъа тех-никадихъ хъфизва!

Ник цана, бегъер битмишардай-далай са комбайн хуън хъсан я лу-гъузва карчида.

Цинин хътин къурагъ йисара вилив хуъзвай хътин бегъерар сана-ни жедач. Къанал гвайда ваз яд гу-дач. Къизилдай акъвазда къульпун твар! Месела, ци Ахчегъ райондин Луткунрин, Гъульгъевзин, Усуррин кала (Мегъарамдхурун районда) авай участокрай вахчуз хъайи тэ-хилдин къадарди и кар субутзава... (А кардикай и мукъвара чи газетда журналист Д.Шерифалиева хъен-вай, за тикрарзава. Килиг: "ЛГ"-дин 16-июндин 29-нума).

И веревирдер зи рикел чи га-зетдин 32-нумрада чапнавай "Геле-жедиз килигзава" макъалади гъана. Ана хъенвайвал, "Мегъарамдху-рун райондин узыумчири мун-ципалитетдин къиль Фарид Агъ-медовавай меслятдалди къумек-гун талабна - ципицлухрин майданар гегъеншарун ва и хел ви-ликди тухун патал абуруз район-да гъихътин сортар цун кутугна-ватла, чириз къланзавай", хабар гуз-ва информацииядин центради.

Агъадихъай алава хъувунва: "Ф.Агъмедован ташуругъадаи, райондин хуърун майишатдин отедли Къизлярдин конъякар акъудай заводдин пешекариз мугъманвилиз атун теклифа..."

Аламат жедай "къайгъудар-вал", кардив эгечунин лап "циий" жуъре хъиз я им! Мегъарамдхуру-нвидиз чкадал ципицирин гъихътин

сортари хъсан бегъерар гудатла чизвач жал?..

Зи рикел Стап Сулейманан ка-маллу гафар хквеза: "Къанни ىлд суз хъена нехир, я яц, кал, гамиш тийижиз"...

Мегъарамдхурун район вич узыумчи-вал машгъурзавайди, ви-чин виш йисарин адетар, ирс авайди тушни мегер?.. Къизлярвийри гайи къумекидз килигин: "Къизлярдин конъякрин заводдин пешекарри, Мегъарамдхурун райондиз атайлар, узыум-чи-виллин майишатар ахтармишина, лежберихъ галаз сүзгъетар-на..."

Буч арадал гъана? Гъихътин хийирлүрекъер къалурна?

Конъякрин заводдин пешекар-ри Мегъарамдхурун райондин узыумчириз вуч чирна?..

Райондин хуърун майишатдин управленидин пешекарар гъакъван чин чилерал вуч, гъикл битмишариз жезватла течирбур я жал?..

Мад суал къвеза: лугъун хъи, Мегъарамдхурун райондин узыумчири чин ципицар Къиз-лярдин конъякрин заводдиз маса гудай меслятдат атана. Гурай!

Бес Дагъустандин къибле сер-тъйтдилай кеферплатан сергъятдив а ципицар агакъарун квай акъвазда? Амукудани абурухъ а ери? Квай къачуда конъяк гъазурзавай-буру акъван яргъарай гъайи мал (сүрсете)? Вуч амукудай гайдакай?..

Бес гъа чкадал вучиз алач ципи-цар гъялдай са цех, комбинат? Я вучиз адан патахъай къайгъу чуг-вазвач? И кар аквазвач эхир гузав информациядай!?

Мад суал: Къизлярдин ципи-цар тухудалди, Дербентдин, Ма-мекъаладин, Избербашидин, Кас-пийскдин, Махачкъаладин конъякрин, чехирин заводарни гъалтза-ва эхир? Абуруз чи къиблепатан ракъиник хъанвай кагъбарар яраб къланзавач жал?

Вучиз къланзавач? Хусиятчиряра-дан мал чипиз кълавидал тулк авнунал машгъуль я! Macakla vi мал къачуда, терда! Монополистрин - капиталистрин хесет я им. Жуван комбинат (завод) герек я мегъарамдхурунвийриз, гъакл чи амай рай-онризни!..

Республикадин хуърун майишатдин ва сүрседин министер-стводиз, чехиринни конъякрин мах-сус комитетдиз, Халкъдин Собрани-дин депутатриз, республикадин про-куратурадиз, Общественный пала-тадиз ихътин крат - чкадал гъасил-завай ципицар, маса сүрсетар ре-къевани багълара зайд жезвайди ак-вазвач жал?.. Антимонопольный къуллугъ квель машгъуль ятла?

Ихътин крат гъялун патал мес-лят вучиз жезвачта? Им бес чиз-чиз жуван жафа сафасуздаказ терг авун жезвачни?

Мад са суал: Мегъарамдхурий Къизлярдин тухвай ципицрикай худай чехирни конъяк муштерий-риз квай акъваздатла?..

Эхъ, чехирчывал виликиди тухун, лап хъсан еридин чехирар, конъя-кар жуван жафада хаммалдикай хкудун патал государство мах-сус закон къабулнава. Къилини акъудна къандачни ам?..

Аллагъяр АБДУЛГАЛИМОВ

Зегъметдикай хъанач къерех, Даамариз бубадин рехъ. Илгъамди ваз гурай гъевес, Хаждайвал "Самурдин сес"...

Лугъуда хъи, чекмечи-дин хци мих пъзаррив къа-да, дерзичидин хци каран-даш япук кутада. Гъакл хъай-ила, МУРАДАЛИЕВ Рамзе-сани вичин рагъметту буба-дин рехъ давамарун, жур-налистилин пеше хъяйъун мягъител ва тажуб жедай кар туш.

Мегъарамдхурун 1-нумрадин юкъян школа лап хъсан къиметар аваз къуль-тай Рамзесан вилик гел-жегдин пеше хъяйъун вези-фа акъвазнавай. Юкъвар-чи-плер газа яна, ада жуъреба-жуъре карханайра зегъмет чугуна, вичин зегъмет вичин акуна, яни гъар са кардин писни хъсан чирна...

Армиядин жергейра къуллугъуна хтана, Махачкъаладин авто-дорожный техникимда юристилин диплом къачуна, 1996-йисалай Рамзес "Самурдин сес" газетдин редакциядиз мухбирвиле къалахал къввеза. Сифте камар... Абурухътинбур хъана? Гъел-бетда, четинвилерни ақылтна. "Сифте камар гъамиша четинбур жедайди я, - лугъузва Рамзеса. - А вахтунда чи редакцияда чипхъ тежриба авай, вири рекъерай чранвай журналистар авай: Абетуллаев Гъани, Гъасанов Алибек (рагъметар хъуй чипиз). Гъажиев Фик-

рет Мирзоевич жавабдар секретарь тир, зи буба - рагъметту гъажи Желил Пиралиевич - редактор. Абетуллаев Гъаниди заз еке куль-мекар гана: гъар са темадин, къьеңвай макъаладин винел къва-лахиз, вичи лагъайвал, "рандадай" ақыдиз, гъар са Җарыл къва-лахиз чирна. Фикрет Мирзоевичан школа къетленди тир: са макъ-алани, са Җарни вичи кел тавуна ахъайдачир. Ам, илгъамдикай пай ганвай кас хъиз, хъультул къилихрин, умун хесетрин инсанни тир. Гъар са куль-шульпудин гъавурдик кутадай, вичин фики-рар лугъудай. Ихътин юлдашрин къиметди зун къенин дережадиз ақында. За икрамзава абуруз, гъуърметдивди рикел хизиза. Къе зи хиве газетдин жавабдар секретарвилин везифаляр авайла. За къевелай анамишиза Фикрет Мирзоевичан зегъмет, къалахда адан дикъеттулувал, вичин къалахдив жавабдарвилин гъисс газ зеччун. Им заз еке тарс хъана..."

Рамзес Желилович вичин сүзгъет давамарзава: - За га-зетда къалахиз саки 24 йис хъанва. Чи колектив гъвеңчиidi я, къинарзайвайбурун къадарни тимил я. - Айдемирова Афисат - ст. корреспондент, Шамсудинова Жанна - корреспондент ва Гъа-жиев Рашид - фотокорреспондент. Исмаилов Абумуслим Абду-селимовичан рөгъбервилек кваз къуын-къуыневаз, гъил-гъиле къуна къалахазава чна...

Рамзесан вилик за ихътин суал эцигна:
- Газетдин чинра кульне гъихътин темайриз чка гузва ва гъихъ-тин мессләяр къарагъаэрзава?

- Чи газетди райондин гъал-гъаэрзава, адан къенин ва гележег-дин мумкинвилер къалурзава.

Газетда къалахдин кар алай хилерикай сад хайи чал хъун я. И кар фикирда аваз, чна муаллимрихъ, шаиррихъ галаз гу-рүшарни тухузва...

Карчивилек, фермервилек машгъулбурун зегъмет къалур-зава, абурун ага-лукъунарна раиш ийизава. Пешекарри райондин эко-номика хаждай рекъер къалурдай макъалаяр чапзава. Дяве-дин ветеранрикай, Афганистанда къиле фейи женгерин ишти-ракчийрикай макъалаяр ақыдзазава, районда медицинадин, об-разованидин хилера тухузай къалахдикай къизиза.

Чаз ихътин рубрикай ава: "Аялар рахазва", "Илгъам", "Дуль-ньядилай цар илитгна", "Жув-жуван жерягъ" ... Чна чи къалахда "Лезги газетдикайни" менфят къауззва, ам чаз чешне я. Са гафу-налди, "Самурдин сес" чи райондин экъу чин, ачух вилер я...

Са къве келима Рамзес Желиловичан хизандикайни лугъун тавуна жедач. Адан умъурдин юлдаш Мелкиназа типография-да бухгалтервиле зегъмет чугвазва. Абурухъ къве велед ава, рушни гада. Руш Муминнатхъ вичин хизан хъанва, адахъ юрист-вилин къилин образование ава. Гада Пирали Махачкъалада, ДГТУ-да сад лагъай курсунин студент я...

Рамзес

Мердали ЖАЛИЛОВ

(Эвел 23-33-нумрайра)

Сад-къве нумрадал вил вегъен. К.Л.Азизханов редактор тир 1979-йисан 14-мартдин нумрада “10-пятилетка. Гатфарин квалахриз- йигин еришар”, “Коммунистический субботникриз гъазурви-лер”, “Чи гузел Ватанда”, “Пятилетка - къудайсуз”, “Профсоюз ва соревнование”, “КПСС-дин XXV съезддин къараар къилиз акъудин”, “Партийный умъумъ”, “Коммунистидз” жаваб гузва”, “Производство-дин менфятувал хажин”, “Къецепатан ульквейра”, “Девирдин истемишун”, “Информация” ва маса рубрикар гъалтзава. Абурай аквазвойвал, къилин фикир чи общества партияди ва Советрин тъкуматди къабулзавай къараар кардалди къилиз акъудавай гъалдиз ганва. Саки вири хабарар чи умъурда къилин физвай хъсан къарикай, зетгеметчийрин агалкъунрикай я.

Лежбер, чубан, малдар, багъманчи, саларбон, доярка, муаллим, духтур, эци-гунрин устлар, балуъчи, буругъчи – инъе а девирдин къынин къилин игитар!..

“Къецепатан ульквейра” рубрикадик хейлин чка Индия, Иран, Вьетнам, Афганистан ва маса ульквейрай хабарри къунва. Абурай дунындин гъалар къиз-

яр, сатирадин шириар саки гъар вацра гъалтзава. Месела, 1979-йисан 30-мартидин нумрада яшлу шаир Абдул Муталибован айъам квай шириар, писатель Мурадхан Шихвердиеван “Цацар алай дуст” гъикая чапнава. Абурай чи аялрин бязи терсвилер, нубатсуз къуруъкар винел акъудава, къелзайбуруз халисан гъзвилин (эстетикадин) тербия гузва. Амма виликан вахтарин хци фельетонни критикадин мақалаяр къери хъанва.

1979-йисан 31-мартидин нумрада “Тебиат ва инсан” чин къетленди я. Ада чун элкъуърна къунвай алем саламат хуинин, экологиядин тербия гунин месэлэяр къаргъарнава. Биологиядин илимприн доктор З.Шагъмарданован “Чижер ва бе-бъер” мақалы гъам къунунияр, гъам багъманчияр патал лап важиблуди я.

Куредли, “Коммунист” газет чи халкъдин асул къайгъуриин юкъва ава, рульгин гъузъяз, ада вичин везифаяр девирди истемишавай дережеда тамамарзава.

* * *

1989-йисан гатфариз “Коммунист” газета мад са дегишвал хъана. К.Л.Азизханов пенсиядиз экъеччуних галаз ала-къалу яз редакциядин къилиз бажаргъалу тешкилатчи, партиядин ва общественно-политический деятель Ибадуллагъ Тагиров атана.

биче Хаметовадин, сатирик, гульгульний Дагъустандин халкъдин шаирдин тъвар къачур Байрам Салимован чехи сүретар 1-чинад алаз, газетдин тамам нумраяр абураз бахш авурди рикъел хввезва. И карди редакциядин къвалиар чи илимдинни яратмишдай интеллигенциядин гегъенш къатар мадни сихиз агудна.

За гъисс авурвал, са вахтунда са гъикъя ятла къелемар гадарай касарин чин яратмишунрик юзун кухтuna. (Салигъ Селимов, Алимет Алиметов, Жамал Шагъмарданов, Айнар Султанова, Сайд Гъусейнов, Ася Абасова, Рагым Рагимов, Теки Жамалдин, Мегъамед Камалдинов ва масабур). Лап газа рушарини сусари, яшлү касари, абурухъ галаз мектебрин аялрини къизз хъана.

Майдандиз “Хважамжам” пилдэхъ галаз санал, “Агъсакъалрин ким”, “Ким хъульрезва”, “Иккни жеда къван”, “Литературадин почтадай”, “Къелем ахтармишава”, “Чи къуншийрин къынрай”, “Чи ирсинаи”, “Чи ханумрин дафттарай” ва маса рубрикар, пилдэри арадал атана. И карди газет къиззайбурун къадарни артухарна.

Амма девир масад тир. Государство-дин къилиз чив Америкадин махсус централ “перестройка”, “плурализм”, “демократия” хътин съгуъурдин пуд гаффъакъван сирлу программа агақъарнавай

Милли газетдиз зи рехъ

Нариман ИБРАГИМОВ,
политикадин отделдин редактор,
Россиядин журналистрин ва писателин
Союздин член, РД-дин культурадин
лайхлуди работник

(Эвел - 30-33-нумрайра)

...Зун милли газетдин суфрадихъ атайдалай инихъ саки яхцур 100 йис жезва. Зун лагъятла, вири накъ хъайди хъиз ава. Промышленный, культурный, партийный ва экономикадин отделра къулгугъдин везифаяр тамамарзавай йисара за чехи юлдашрин тежрибадик менфяйт къачуз, месяктарал амал йиз, къвалахна ва идеа заз журналистилин дережа хкажизни къумекна.

Жавабдар пеше хиве гъатай йикъалай зи гъиликай цудралди мақалаяр, зарисовкайр, очеркар, репортажар, фельетонар, интервьюяр... хкатна. И йисара печатдай зи прозадин, шириатдин, публицистикадин, литературоведенидин ктабарни акъатна. Абураз дульзугун къимет гуни мадни гъьевес хкажна. 1984-йисуз Да-гъустандин журналистрин Союздин “Къизилдин къелем” премия агақъана зав. Идалай гульгульни зи мақалаяр жураба-жууре идайрингъин къадав агақъана премийриз лайхлуди хъана. Абурун арада “Къизилдин лекъ”, Виророссиядин “КаспНИРХ”-дин, “Шарвили” фондунин, “Лезги газетдин” Г. Гъажибегован, “Дагэнергодин” премияри ава.

Гъелбетда, ибурни хъана кланзавай серенжемар я. Кар алайди, важиблуди ам я хъи, редакциядин колективдихъ галаз санал зани лезги халкъдиз гъар гъафтеда цийи ва хейлин хабарри ацланвай газет акъудава.

Винидихъ авунвай къхинар келайлар, бязибуру фикир авунни мумкин я, журналистдин къуллугъ регъяди, къайгъусуди, баҳтаварди я лагъана. И кеспидал рикъ алай касдиз ам гъахтиндигъи язни я, амма адахъ, гъелбетда, вичин четинвилерни, къетенвилерни ава. Журналист гъамиша рекъе-хуле авай кас. Газет Да-гъустандин Обкомдин, Верховный Советдин ва Министррин Советдин орган тир. Гъавиляй редакциядиз анрайни ташшургъар гудай, агъалийрилай атай арзаяр ахтармишун ташшурмидшад. Чунки общественный транспортда аваз командировкадиз рекъе гъатдай.

Къейд ийиз кланзава, бязи районриз, идайриз фейила, руководителри чун тайин чка-диз фидай улакъдалди таъминардай, Дербентдин, я райцентрадин автостанцийрал къван рекъени хутадай. Амма гъамиша ахътин гъавурдик квай, журналистрин къайгъурия авай регъимлу, жумартлу къуллугъчирал гъалтда-чи. Ингъе са мисал.

Рутулрин хууре юкъван школадин дарамат эцигиз са шумуд 100 йис хъанвай. Ам эхирдиз гъидай къаст авай хътиндигъи тушир. Зун эцигунрин крар къиле физвай гъалдикай материал къхиз ракъурна. Адёт хъанвайвал, жув атанвайди райкомдин секретардиз малумарна. РайОНОдин заведующийдихъ галаз фена, эцигунрал къиле чулагуна, устларихъ галаз рахана. Къилин месслэ эцигунардай материалар вахт-вахтунда агақъар тийизвайди тестикъ хъана. И юкъуз зун Рутул амукуна.

Я зани чирнач, я заз лугъунни авунач, Рутулай экъунин сягъдин иридалай гульгульни хъфидай автобус амукъавайди тушир. Зун автостанцийрал атайла, сягъдин 9-даз къвалахнавай. Автобус амачирди чир хъайила, гульгульлар михъиз чур хъана. Вучда? Агъадихъ физвай рекъин уламдал акавазна. Са сягъ, къвед, пуд сягъти алатна. Эхир пар чулагвадай са машиндаваз зун Ахъзгъиз къван хъфена. Инални улакъдал вил алас акавазна. Къурелди, за вуч лугъун, нянин сягъдин 8-даз зун Мегъарамдхур-руз ахъзгъиз. Туквенар, столовой ахгалнавай. Гена мугъманхана кардик квай. Гъана йиф акъудна.

Сулейман-Стальский райондай клубра кинояр къалур тийизвайдакай шикаятзавай чарар атана. Зун и мессладай къил акудиз ракъурна. Чкадал фейила, райондин кинофикициядин отделдин, культурадин къуллугъчирихъ галаз рейд тешкилина. Табдай кар авачир, кинофикициядин къвалахлап усал тир. Идалай гъейри сад-къвед квачиз, клубрин къенепатарал гъал алачир. Амма райондин культурадин отделдин заведующийди, чун чин крарив къаришиши жезва лагъана, обкомдиз шикаятнай...

Милли журналистика:
“Коммунист”

Ибадуллагъ Гъажимироевич ТАГЫРОВ (1932-1998-йисар) редакциядин къилиз, ада вичин умъурдин чехи паюна, сифтедай комсомолдин, ахпа партиядинни советрин, маса къурулупшани регъбервал гудай чехи къуллугъар бегъема-райдалай къулухъ атана. Яни халкъдин гегъенш къатара ада вичиз лайхлу гъуру-мет ва авторитет къазанмишнавай. Гъавиляй газетдин редакциядин къиле акъва-зун ада зекан читин тахъяди якъин я.

И.Тагирован тешкилдай къвалахдайкай зазъеле ада партиядин Сулейман-Стальский райондин сад лагъай секретарвиле къвалахдайла чидай. Гила адахъ галаз санал къвалахзава. Ам - газетдин къилин редактор, гъа са вахтунда, гъеле редакцияда къвалахал къабулай йикъалай инихъ а чаван къилин редактор Касбуба Лукъманович Азизханова гайи ташшургъ - литературадин материаларин иесивал авунин кар гъилевайдин тир. Ибадуллагъ Гъажимироевичи зи литераторвилерин везифаяр вилик кутас хъана. Яни литературадин хилен къвалахлайзифарнава. Газетда литераторз, абураз эссеиз, критикадин материалариз гузва майдан генани артухарна.

И.Тагирован девирдин Да-гъустандин халкъдин шаир Ш.-Э.Муродован, а чавуз РД-дин Госпремия къачур сатирик Жамидинан, Да-гъустандин халкъдин шаир Хан-

Горбачевринни Яковлеврин, Ельцинринни Шеварднадзеин десте атана. Гафар сакла, крар масакла физвай.

М.Горбачева вичин вахтунда Н.Хрушева гъиле къур кар - чи партиядин ва государстводин тарих ревизия авун давамарна. Гүя чи ульквела демократия ерли хъайди туш. Мукъвал-мукъвал Америкадинни Великобританиядин, Германиядин регъберрихъ галаз гъурушара жез, чинбан икърапар газа кутлунна. Са хъурединни референдум ва я маса меслятар халкъдихъ галаз тавуна, сифте Афганистандай чи къушунар ахъудна (1989-йис), ахпа гъа 100 йисуз “Берлиндин цал” чукурна. Са тимил вахтни фенач, Варшавадин Договорни тегрна. Социализмдин лагерь амукънч. СССР-дин къенеъарда санихъ ялунинъерекатар гъатна. Лезгия Цийи Узъендай, Бакудай, Гуржистандай, Мугъандай, маса чайрай катуниз мажбур авур ақылтай чуру вакъияр рикъел хввезва. Ихътин чакада адат, низам, къайда амукъдайни?! Ибураз алава яз, Горбачева “алкоголдихъ” галаз “женерни” башламишна.

Ульквела мад фу, маса сурсетар карточкайрай гудай къайда тұна. Вири аз, азач хъана...

Пара чайра коммунизмдин идеалрикай, адан ивирикай, агалкъунрикай акъалттай жүрдеда къана, чурукла раҳаз этчына. Чи газетдин твәвәрлени нарази тирбурун бұльгъетенар къвана, “къетен теклифар” гудайбүр арадал атана.

Ятланы чи журналистри бушвалазава-чи, халкъдин асул дердийрикай, кар алай месслайрикай къерехда ақъваззава-чи.

Сифте нубатда, вири девирра хъиз, чи хуурерин экономика, культура, образование-нин хел, яшайишин шарттар чукур та-вұна хъудай, хъсанардай, “перестройка-дин” къаришмадай асул къуватар саламатдиз акъуддай рекъер пропаганда ийизвай. Иллаки яргъарай, мажбур хъана, катна хъвеизайбурун дердияр тъялунал фикир желбина. Инал алимар, общественный деятель тир Абъед Ағъаеван, Идрис Оружеван, Загъраб Баглиеван, Малла Ва-гъабован, Эфенди Ақвердиеван, Къафлан Ханбабаеван, Алимегъамед Бабаеван, Гъасен Балатован ва масабурин чехи метлебдин материалар рикъел хввезва.

(Къатама)

Севзихан СЕВЗИХАНОВ,
муаллим, пенсионер.
Даркүш-Къазмаяр

ГЬАР са халкъдихъ хъиз, чахъ, лезгийрихъни, тлебиатди ганвай ва тарихрай атанвай яркар ава: Шарь ва Шалбуз дагълар, Эренлардин пир, Самурдин вац, "Шарвилли" эпос ва, гъелбетда, чи атабубайрилай атанвай хайи дидедин чал...

Хайи чал къе хаталувилик акатдай чкадал атанва. Ам ахътин дагъардин къерехдал ала хъи, чи общеествода физвай гъерекатри ада з ахътин таъсир ийизва хъи, эгер генрек серенжемар къабул тавуртла, гълар хъсанбур тахъун мумкин я.

Зи фикираар чалан алимрин ва чалал машгъул ксарин фикиррихъ галаз къун тавуртла, за виликамаз багышламишун тлалбазва.

Чи машгъур руша - Азербайжанды хайи чалал акъатзавай "Самур" газетдин кылин редактор Седакъет Керимовади икъхъенва: "Заз хайи чал неинки кланда, зун адап газаф къаря я, зи фикираар, зи тлалар гъладакай я. Икъван гуъргеч га ачух сес авай чал са мус ятланы квахънихъай заз лап кичлезва".

Дагъардин къерехдал...

Килиг садра, гъикъван рикъ кузватла лезги халкъдин баркаллу рушан вичин хайи чалахъ! Гъикъван ам вафала ятла а чалаз. И гафарафай чаз, Р.Гъамзатова лагъайвал, хайи чал авачир дульянни ада з клан тежедайди аквазва. Ажеб жедай, ихътин вафала рухвяяра шараш са халкъдихъ газаф хъанитла. Амма гъакъикъат акъл туш. Гъайиф хъи, чи машгъур маса ватанэгъли, халкъдин артист А.Сайдумова лагъайвал, "чахъ, чал рикъелай ракъурна, дасмалар гваз къуллугъзай хахаярни ава эхир"...

Ша чун, къенин гъакъикъат гъихъинди ятла, авайвал лугъуз алахъин. Дузы хиве къуртла, гъакъикъат хъсанзава. Завайни, бязи юлдаши лугъузтайвал, вири хъсан я, чал вилик физва, гъкуматдини адан къайгъударвал ийизва лагъайтлани жедай. Амма им гъакъикъатдихъ галаз къун тавун жеда.

Сифте паспортдай миллет къалурзай графа акъудна, гила хъайтла, школадин программада авай лезги чалаз ганвай сятер къвердавай тимиларзана. Дагъустандин тарих ва география, Дагъустандин халкъарин культура ва адеттар программадай михъиз акъудзана, гуя абур чи халкъарихъ ерли хъайди туш. Ихътин кранни, халкъдин фикираар, адан игътияжар гъихъинбур ятла, чирни тавуна, ийизва. Халкъдин патайни са гъихъин ятланнараизвалан ава... (?)

Татарстандин ва Башкортостандин халкъари са жуъре наразивилер къалурна. Чи, Кавказдин, халкъар виучиз чукъни тийиз ацуьнаватла? Гъкумат дульнядилай квахъзай гъйванарин ва набаттарин къайгъуда ава. Амма квахъзай чаларин къайгъу ни чуугвада?! Ахътин фикирдал къввеза хъи, гъикъван чалар фад квахъайтла, гъакъван кланзана. Яраб я жал?.. Амукъавайди жуван чалан къайгъу, адан иесисвал чна авун я. Республикадин кылые авайбуруни хиве къурдай тир, дидед чаларин гъакъиндай закон къабулда лагъана. Къени къабулзама...

Алем, чи дагълар, дереяр, чи чууллер, хъурер, куъчяр, къвалер

лезги сес, лезги мани, лезги чал амачир чкайриз элкъвена, инра ма-са чалари агъавал ийида лагъайла, рикълиз пис жезва.

Вучиз икъл жезва, вуж ва вуч тахсиру я?

Ша чун са тимил къулухъ хъфин, аллатай девиридиз.

Рикъл хваш, а вахтара дамах-дайди тир, пехил жедай урус чалал хъсанзид рахадайбурул. Къе маса девир атанва. Къе четин

Ихътин са месэладикайни ра-хун тавуна жеда. Чалан гележег-диз къенин чи девирда са шумуд терефдин гъерекатри таъсирзана. Сад лагъайди, чалан алимар ва пешекарап алахънава чал хъсан-риз, ада квай рехнэяр, нукъсанар худиз, ам къалубда тваз. Им хъсан кар я адахъ вичин нетижаярни ава. Аквазва чаз газетрин чирнал, телевиденида физвай бязи гъуль-тар, критикадин материалар. Гъам

словарринг, гъам Е.Эминан, С.Су-лейманан яратмишунрин патахъай ийизвай гъульжетар. Ибур, гъелбетда, хъсан къвалахар я. Ида чал вилик тухуниз хъсан патахъай та-сирдайди ашкара я.

Къвед лагъайди, акси кранни къиле физва эхир. Чал, са патахъай, вилик физватла, мукъум патахъай, зайнфии жезва. Себебар гъубур? Гъа ихътин себебрикай сад, зи фикирдалди, чи чалан бязи пешекарри ийизвай гъакълан къуру акъажунар ва бягъсер хъиз аквазва заз. Зун рецензент туш, я критикни. Амма бязи вахтара вилералди ак-вазва эхир, ахътин гъульжетунрикай хийирни авачирди...

50-йисара чи чала къве тахан гъарфар авайди тир. Ахпа абур амукъича. Гила лагъайтла, мад акъатнава къве тахан гъарфарин терефдар. Бязи юлдашар маса чаларай атанвай гафар акъуд лугъуз алахъзана. "Диде-бубаяр" въз - "аладунар", "холодильник" въз - "къайхана", "теплица" въз - "чими-хана" въз икъл мадни. Эгер чна алай вахтунда винидихъ гъанвай ва маса гафар чи чала тваз алахъайтла, абур неслиди къабулдалди чи чал вич гъилия фин мумкин я. Гъакъ хъайлла, ша чна вирида, гъам чалан алимри-пешекарри ва гъам адетдин жергедин инсанрини чи къуватар, мумкинвилер, чирвилер, нелай гъикъл алахъдатла, серф ийин, къенин чи чал, ам гъихъинди ятланни, хъиз алахъин. Эгер лезги жемят вич, чун, гъар са кас алахъ тавуртла, са нетижани жеда. Гъар са касдивай вичелай алахъдай пай кутаз жезвайди я и кардик. Сифтени-сифте жуваз къадир жен дидед чалан, клан жен хайи чал, ахпа жуван багърийизни ам кланарин, чирин, акл хъайтла, нетижани хъсанди жеда.

Зун, гъелбетда, урус чалаз къл-ни акси кас туш. Урус чал чи государствдин кылин чал, дульнядин чехи чаларикай сад, ООН-да ишлемишавай 7 (ирид) чалакай сад я. Амни хъсанзид чир хъана кланда. Амма и кардихъ галаз санал лап важибул буржини ава чи хиве: жуван хайи дидед чал хъсанзид чир хъун, хъун ва ам клан хъун...

Лезги чал, адан гележег патал а касди чуугвазый къван зегъметар, ийизвай крар, чалишмишвилер зурбабур я. Талукъ ксари абуруз еке къиметни ганва ва гузва. Ахътин рухвяяра шараш чи лезги халкъдихъ газаф хъанайтла, къе чи чал ва къалурзакъа и авай гъалдиз къведачир.

Медениятдин чешме, руйгъдин девлет

Лезгият ШАГЫПАЗОВА, Гелхенрин хуър, 11 класс

Машгъур педагог К.Д. Ушинскийди лагъанай: "Чала халкъ ва Ватан руьгъламиши жезва. Гъина хайи чал квахъда, гъана ам халкъ хкатунин бине жеда". Дидед чал. Акъул, къанажагъ армишавай, чирвилерин алемдиз рехъ ачуҳавай милли медениятдин чешмени руьгъдин девлет.

Дидедин некедихъ галаз чал руьгъдиз гъахъай касди ам эхиримжи нефесдал къван пақдакас, дидедин нек хъиз, хүнни авуна кланда. Чалан патахъай мацахайвал авун - им къанажагъдин зайнфвал, акъулдинни къатунин кесибвал я. Вучиз бязибур жуван халкъдин руьгъдин культурадиз, милли тақабурвилиз, чун яшамиш жезвай лезги чилиз вафалу жезвач? Чи хуъера тимил авани, аялзамаз шегъерриз акъатна, къанни цлуд - яхцур йисарипай хуъръуз хтайлани урус са гафни кутан тийиз, хайи лезги чалал рахадай инсанар! Абуру чи чал ва миллет гуьрчегарза-ва, чак хайи чал ва Ватан клан хъунин руьгъ кутазва.

Са бязи диде-бубайри, чехи къуллугърик квай инсанри хайи чал чир тахъун адетдин кардай гъисабзана. Лугъузва хъи, чи чал алай аямда анжак хуърун ва райондин сергъядта герек къевзва. Бес им жуван тарихдихъ, культурадихъ, медениятдин жа-дияхъ галаз алахъа квахъна лагъай чал тушни?! Гъурметтулубур! Бажарагълу шаирар тир К.Саид, Е.Эмина, С.Сулеймана ва А.Фатхова, къе чаз - са бязибурз - виле авачир лезги чалалди тушни бес эсерар хъейди, лезги миллет, чал машгъурайди?! Газаф дульшуршра школайрин ва маса идараирин къилевайбуру лезги чал "къвед лагъай сортунай" къазва. Абуруз школада ва хуъре тухуз-вай мярекатра лезги чалалди рахас рејеъ жезва...

Умъур йигин еришралди вилик физва. Телевидениди ва компютерри инсанар чизи клан патахъ элкъурзара. Лазим атай чкадал лагъай дуъз гафуни инсандин руьгъдиз, къанажагъдиз еке таъсир ийида, инсандин вич яшамиш жезвай девиридиз килинга, вичи нин тереф хъудатла, нелай чешне къачудатла, анна-мишиз тада. Чазни чи лезги литературада аялар тербиялами-шуниз хъсан патахъдай таъсирдай мисалар, чешнэяр, эсерар газаф ава. Машгъур шаирар тир А.С.Пушкинан, М.Ю.Лермонтован по-эзия хъиз, чи бажарагълу шаиррин - К.Саидан, Е.Эминан, С.Су-лейманан ва масабурунни эсерар инсанар халисан ватандашар яз тербияламишунин гъиссерив ацанва.

Чал неинки са рахунин ва инсанрин арада жезвай алахъайрин алат я, ам инсандин беденди кужумнавай, вичиз руьгъдинни къа-нажагъдин девлетту тарихи тежриба алав халкъдин яр ийкан яракъни я. Ада хейлин маса месэлайрин гъялзана: аялрик хайи дидедин, урус ва амай чалар клан хъунин руьгъ кутун; абурун лексикадин запас артухарун ва рахадай кас вичин фикирин гъ-вурда тваз жедайвал жуван фикир лугъун; умъурдин къиметлу-вал къатун, инсандин хъсанвал ийиз алахъун - ва икъл мадни.

Чи писателири чалан михъивал, иервал хъуниз, дережа хжаку-нин, ам квадар тавуниз эвер гузва. Абурун эсерри чал вилик финин рекъе чак еке умудур кутазва. Чехи шаир Р.Гъамзатова лагъанай: "Эгер зи чал пака рекъиз хъайтла, Зун къе рекъиз гъазуря...", "Эминанни Сулейманан саз я вун", - лугъузва шаир А.Фетягъя.

Эхъ, Эмина вичин гъузел жавагъирралди лезги миллет, лезги чал авайди къуд паташ ашкара авуна. "Зи лезги чал, дидед чал - дульнядин вир ичехи чаларилай ширинд...," - къизива чалан чехивиликай, къакъанвилекай, гегъеншивилекай шаир А.Къардаша.

Халкъдин хазина тир чал хъунин къайгъуда шаирар ва писателар акъвазнава. "Чал квадарайтла, чун са затунивайни халкъ хъиз таз жеда" - им Ф.Нагъиеван эсеррин кылин тема я. Чалан хазинада шумудни са девиридин тариха къиле фейи акъажунар, дердер, гъамар ава. Мульзифер Меликмамедова лагъайвал, "Зи ба-хутуниз акъатай икъван ширин, икъван дерин чал дагълари гана чаз". Вучиз лагъайтла, чун дагъвияр я. Дидед чаланни литературадин патахъай гъамиша газетризни журнализ чалал рикъл алай алимрин, муаллимрин, шаирин газаф макъалаяр акъатзана. Абуру вичел лезги твэр алай, беденда лезги руьгъ авай гъар са касди къелна, веревирд авуна кланда. ЮНЕСКО-ди гъар йисан 21-фев-раль "Дульнядин халкъарин дидед чаларин югъ" яз малумарна-ва. Им чи хътин гъивчи чалар хъун патал лап важибул кар я. Ида гъар са чалан иесидиз вичин чал хъунин къайгъуда хъун ва ам вилик тухун эвлиимжи буржии тирди рикъл хъизва.

Цийиз акъатай художественный ва учебный ктабар школайрин библиотекайрэз хвездеч, я маса гудай киоскар, ктабханаяр амач. Классрин пиглерга классдилай къецаяр къелдай ктабрин си-ягъар къалурзамач. Я аялри ктабар къелни хъийизмач.

Заз Ватан къван играми зи дидедин чаланни багъя я. Ватан гъар са касди жуван дидедин нек хъвайи чка я. Къвал гъинай хъайтлани маса къачуз жеда, амма гъикъван пул хъайтлани, вавай Ватан ва диде маса къачуз жеда. Гъар са касдиз вичин диде ва адан чал багъя я.

Чна умъур акур бубайрайвай, Ватандин уккъу-цурудакай тарс, чирвал къачузва.

Хайи чал - миллетдин хазина. Чал халкъдин руьгъ я. Ада миллет арадиз атунин тегъер, умъурдин тежриба ва гъакни гъар са миллетдин культура къалурзана, гъар са инсандин умъурда къетлен чка къазва,

"Хайи чал тийижир инсан чехи бахтуникай магърум я", - лугъузва халкъдин мисалда. Ша чна и бахтуникай магърум тежедайвал ийин.

“Михъи шегъер” ва “Михъи район”

Ахтармишун патал гъиле къунвай “Михъи шегъер” ва “Михъи район” проектар уъмуърдиз къучурумшишавай тегъер веревирда и йикъара видеоконференциядин алакъадин (ВКС) жуъреда къиле тухтай совещанидал РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Абдулмуслим Абдулмуслимова. Рикъел хкин, производстводин ва ағалийри ишлемишишавай шейэрин амукъаяр нетижалудаказ къватлун ва тергун тешкилун патал гъиле къунвай “Михъи шегъер” ва “Михъи район” проектар Каспийскда, Дербентда, гъакини Мегъарамдхурун, Сулейман-Стальский ва Хасавюрт районара уъмуърдиз къучурумшишава.

Совещание ачухдайла, вице-премьерди къейд авурвал, къенин юкъуз и проектиз талукъ яз виридалайни виниз тир гъазурлухвал Каспийскдиз ава. Шегъерда къалаҳар 90 процентдин тамамарнава. Вири майданар гъазурнава, зирзибиль вегъедай къапар маса къачунва. Дербентда рекъерин картада къалаҳарнава серенжемар графикдин бинедаллаз тамамарзава. Алай вахтунда ана экопункттар тайнардай чакъяр къалаҳарнава. Хасавюрт районара администрацияди авун лазим тир вири къалаҳар тамамарнава, къечайра зирзибиль вегъедай къапар эцигдай, гъузгу, чакъяр ва пластик къилди-къилди къватлайдай чакъяр тайнарнава. Идалайни гъейри, хуърерин мулкар зирзибидикай михъдай генеральный схема тукъурунава.

Чакъярал арадал атанвай гъаларикай РД-дин тъбиатдин ресурсрин ва экологиядин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Заур Римиханова хабар гана. Икъл, адан гафаралди, Каспийскда б аукцион малумарнава, къенятнавай тақъатрин пай контейнерар эцигдай алава чакъяр тукъурунин харжда.

“Каспийскда ва Дербентда къечайра эцигдай зирзибиль вегъедай цийи къапар, шуше, пластик къватлайдай сеткадин чанаҳар маса къачунва. Дербентда контейнерин майданар тукъурунава ва тадаракламишнава.

Хасавюрт районара “Михъи район” проект нетижалудаказ уъмуърдиз къучурумшишава. Пландик зирзибиль вегъедай чанаҳар эцигдай 519 майдан тукъурун ква. Абур РД-дин хуърун майишатдин ва недай суръетдин министрстводин “Хуърерин чакъяр вири патарихъяй вилиди тухун” программадик ква, - малумарна 3. Римиханова.

Абдулмуслим Абдулмуслимова къейд авурвал, ахтармишун патал гъиле къунвай “Михъи шегъер” ва “Михъи район” проектри, санлай къачурла, чин нетижалувал къалурна. Идах галаз алакъалу яз, адап республикадин маса районрин ва шегъерин руководителриз и къалаҳадик активнидаказ экечуниз эвер гана.

Гъульюнлай къиле тухузвай къалаҳарин гъакъиндай Каспийскдин къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Загъирбег Таибова доклад авуна. Ада къейд авурвал, шегъерда малумарий 6 аукционни хъанва. Абурун къумекданди хъяъяй вири контейнерар, чанаҳар тамамдаказ алакъарнава. Фикирда къунвай 101 майданни, къенин йикъан делилларди, тамамдаказ тукъурунава. Идалайни гъейри, гъар жуъредин зирзибиль къилди-къилди къватлун патал къечайра эцигдай ракъуказ раснавай къапарни маса къачунва, къалаҳар къайдада тунва. Проект уъмуърдиз къучурумшишунъял галаз алакъалу четин месэлайяр, малум хъайвал, Каспийскда авач. 3. Таибова инанишишарайвал, майданар тайнарнавай вахтунда ишлемишиш башламишда.

Вице-премьерди контейнерар эцигдай майданар тукъурунин къалаҳар къутъянун

тапшурмишна ва абур ишлемишиш вахкун патал тайнарнавай эхиримжи вахт 2020-ийсан сентябрь тирди рикъел хана.

Гъульюнлай доклад Мегъарамдхурун райондин къил Фарид Агъмедова авуна. Адан гафаралди, райондин мулкунал зирзибиль чараза къватлайдай комплекс эцигун патал къве участок чара авунва. Абурукай садан майдан 1 гектардиз, къвед лагъайдан – 2 гектардиз барабар я. «Райондин хуърер зирзибидикай михъун патал генеральный схема тукъурунава ва тайнарнава, законсуздақаз арадал гъанай хъуртар алай чилер михъи хъувунва. Гъакини ахтармишун патал гъиле къунвай проект уъмуърдиз къучурумшишунин месэлайрал машгъул жедай пешекаррин десте арадал гъанва, проектдиз талукъ Рекъерин карта тукъурунава ва тестикъарнава, - лагъана ада.

Хасавюрт районара лазим къалаҳар, муниципальный райондин къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Багъаудин Мамаева къейд авурвал, тайнарнавай вахтунал амал авуна къиле тухузва.

Совещанидал гъакини РД-дин хуърун майишатдин ва недай суръетдин министрстводин “Хуърерин чакъяр вири патарихъяй вилиди тухун” программадикайни рахана. Икъл, Абзагъир Гъульсейнова хабар гайвал, конкурсдин бинедаллаз хъяъяни къвалих 18 районара къиле физва. “Вири проектрин санлай къачур къимет 184 миллион манатдиз барабар я. 122 миллион манатдин арзаяр ганва, 93 миллион манат государстводин патай къумек яз алакъарда. Пул хуърериз фида. Идах галаз алакъалу яз, за конкурсдад разивал гайи районриз аутсорсингдин къайдада хуърерин администрацириз тулкідин ва маса къачунин месэлайяр дуъздаказ гъялунин карда къумек гун теклифзава”, - лагъана ада.

Ачухиз гъазур жезва

50 миллион кубометр яд гъакъдай цин “Шурдере” гъамбархана ишлемишиш вахкунъял галаз алакъалу яз тахминан 200 агъзур кас яшамиш жезвай Къиблепатан Дагъустандин мулкартъминарун, гъакини ана, къилди къачуртла Дербент, Дагъустандин Огни шегъерра, Белик поселокда авай дигидай системайрив яд агакъарун мумкин кар жеда.

РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Абдулмуслим Абдулмуслимова и йикъара “Шурдере” гъамбархана ачухунин месэладиз талукъарнавай совещание къиле тухвана.

Ада къейд авурвал, винидихъ къалурнавай объект ишлемишиш вахкуну Дагъустандин къиблепата авай гъам экономикадин объектар, гъамни 25 агъзур гектардин чилерал экъя хъанвай хуърун майишатдин никълер (ципицлухар, багъяр, майва-яр цанвай чакъяр) ара атъунар авачиз целди таъминардай мумкинвал гуда.

“Цин гъамбархана Самур вацлай къачудай целди ацлурда, аха яд йисан къиял-къилиз Мегъарамдхурун, Сулейман-Стальский ва Дербент районрин мулкарилай физвай дигидай цин Самур-Дербент къаналдиз (адан яргъивал тахминан 100 километр я) ахъяда.

Самур-Дербент къанал михъуни ва “Шурдере” гъамбархана эцигуни агъалияр чилер гъялиз башламишнава. Гъеле Самур-Дербент къаналдай “Шурдередиз” яд агакъардай къанал тукъуриз башламишайдалай инихъ алатнавай вахтунда адап татарив 500 гектар майданра уъзумлухар кутунва”, - къейдан А. Абдулмуслимова.

Совещанидал къейд авурвал, 2023-йисуз объект ишлемишиш вахкун патал са жерге къалаҳар тамамарна къутъянун лазим я, къилди къачуртла, алава пуд переезд, сеткадин жуъун, дизелдин электрогенератор ва аварияр хъайи вахтара лазим жедай тадаракрин запасар эцигдай къвал, хуърерин къеняй тифидай рекъер тукъурун ва са жерге маса инженервилин къалаҳар тамамарун лазим я.

И в маса месэлайяр веревирд авурдалай ва нетижайра къурдалай къулухъ А. Абдулмуслимова Шурдереда цин гъамбархана эцигунъял галаз алакъалу яз арадал атанвай чилерин месэлайяр гъялунал машгъул жедай пешекаррин десте тешкилун тапшурмишна.

Идалайни гъейри, РД-дин чилерин ва эмениндин алакъайриян рекъяй министерстводин Мегъарамдхурун райондин администрациядигъял галаз санал мулкунин кадастридин пландал чилерин участокар къалурин схемаяр тестикъарунин ва чилерин участокрэз талукъ къарарап къабулунин,

Табасаран, Сулейман-Стальский, Мегъарамдхурун, Кырагъ, Хив районрин къилерал РД-дин Минимуществодин арадал къвезвай чилерин участокрэз талукъ заключенияр агакъарунин къалаҳадик тади кутун тапшурмишнава.

Гарун ва ракъинин гужлуval ишлемишида

И йикъара Дагъустандин премьер-министр Артем Здунован иштираквал аваз вичи вич датлана арадал хъидай жуъредин энергетикадин обьектар эцигунин проектар гъилейтуплай авуна.

Абур датлана арадал хъведай жуъредин энергия гъасилдай обьектрин гужлувал элекроэнергиядин санлай маса къачудай базардив агакъаруниз талукъ яз тукъурунавай икъарда (ДПМ ВИЭ) къалурнавай къайдадин сергъятра аваз арадал гъида.

Проектин винел къалаҳар вич тухунин Корпорацияди къиле тухузва. Республикадин премьер-министрдин гафаралди, и проектар уъмуърдиз къучурумшишнавин метлебувал регион патал екеди я.

“Чун арадал хъведай энергиядин обьектар эцигуниз тек са бизнес-проектдиз хъиз вава, яшайишдин рекъяйни еке важиблувал авай кардиз хъиз килигзава. Гъылк лагъайтла, и душушуъда ихтилат Дагъустандин гъатта лап ярға авай хуърерани электроресурсрик агъалийрин төм ақакъунай физва”, - къейдан Артем Здунова.

Алай вахтунда Дагъустандин энергосистема 99 процентдин вичи вич датлана арадал хъидай жуъредин энергетикадин обьектарий ибарат я. Амма эхиримжи йисара ишлемишишавай элекроэнергиядин къадар къвердавай гзаф хъунинди иғтияжар тамамдаказ таъминарун патал электричество гъасилдай авай обьектар бес жезвав.

Республикадин электростанцийри 2019-йисуз вири санлай 4,2 миллиард кВт/сят гъасилна. Ишлемишишавай къадар лагъайтла, 6,7 млрд кВт/сиятиниз барабар я. Республикада элекроэнергиядин къитвал арадал къвз им са шумуд йис я.

Гъасилшавай обьектрилай Республикадин мұыштерийрив агакъадалди рекъе электроЭнергиядин тайин къадар квахъун гидростан-

цирин чехи пай Дагъустандин юкъва авай чакда хъунихъ, Кеферпатан ва Къиблепатан мулкарин округга саки таънуниш галаз алакъалу я. Электроэнергиядади таъминарунин карда датлана атунар хъунни идахт галаз алакъалу я. И себеби элекроэнергиядин къиметар арадал атунишиш таъсирава.

Совещанидин сергъятра аваз “Корпорация развития Дагестана” АО-дин генеральный директор Артур Алибекова ДПМ ВИЭ-дин арадал хъведай жуъредин энергетикадин хел вилик туху къумек гудай программадикай, гъакини Республикадин мулкунал гарун, ракъинин электростанцияр ва гъвчели гидростанцияр эцигуниз талукъ проектирай сұйыкетна.

“Корпорация развития Дагестана” АО-ди Республикадиз инвестицияр желб авунин макъсаддалди, ДПМ ВИЭ-дин къайдайрин сергъятра аваз кардик квай энергетикадин асулы вири компанийриш галаз алакъада аваз къалурнава.

Алай вахтунда, хабар гузайвал, къацу, яни тъбиатдиз зарар авачир генерациядин жуъредилай аслу яз, обьектар эцигунин жиғтьядай гележек авай майданрин сияғ тукъурунава, ВИЭ-дин проектин девелоперар тири компанияр лагъайтла, 2021-2025-йиса-

рин вахтунда уъмуърдиз къучурумшишай проектар хъяъун патал арзаяр гунин мумкинвериз килигзава.

Ина ракъинин электростанцияр “Хевел” ва “Солар Системс” ГК-рин компанийри, гарун электростанцияр - “НоваВинд” АО-ди ва гъвчели гидростанцияр Дагъустандин “EcoEnergy” компанийдигъял галаз санал эцигунин мумкинвилiz килигзава.

И компанийри алай вахтунда ВИЭ-дин обьектар эцигунин проектар уълкведен жуъреба-жуъре маса регионра уъмуърдиз къучурумшишава.

Гъа са вахтунда, совещанидал къейд авурвал, ВИЭ-дин обьектар эцигунин майданар гъасилшавай элекроэнергия Дагъустан Республикадин вири мулкунал сад хъиз таъмин хъун фикирда къуна хъязава.

Къейдзайвал, проектар уъмуърдиз къучурумшишунин Республикадин агъалияр элекроэнергиядади таъминарунин ерилувал артухардай мумкинвал гуда. Гъакини абур къилиз акъудунин нетижада региондин бюджетдиз йиса 2,3 миллиард манат налогин пулар атун гузлемишишава. “EcoEnergy” компанияді вич Дагъустан Республикадин налогин резидент тириди тестикъарнава.

Цийи мектебар ахъайда

Республикада 1-сентябрдиз 2,3 агъзур ученик патал чаяр авай цийи 9 мектебди ва аялрин са бахчади чин ракларар ачухда. Идан гъакъиндай ТАСС-диз Дагъустандин образованидин в илимдин министерстводин пресс-къуллугъуди хабар гана.

"Чирвилерин югъ тир 1-сентябрдиз Дагъустанда, адет хънайвал, шадвилин гъалара образованидин цийи идарайр кардик акатда. Кылди къачуртла - цийи 9 мектеб ва аялрин са бахча", - лагъана пресс-къуллугъдин векилди.

Адан гафаралди, аялрин цийи бахча Каспийск шегъерда ачухда. 280 касдиз чаяр жедай аялрин и идара "Образование вилик тухун" госпрограммадин серъятра аваз эцигнавайди я. Цийи мектебар республикадин 9 муниципалитетда ачухда. Анра 2 агъзурни 294 ученикдиз чаяр жеда", - хабар гана агентстводин векилди. Ада мадни баян хгайвал, гъар сана 300 касдиз чаяр жедай къве мектеб Хасавюрт райондин Теречное ва Кандарап хуъера, 120 чаддин са мектеб Акублаторт хуъре кардик акатда. Гъар сана 100 ученикдиз чаяр авай мектебрин дараматар Хунзах райондин Шотода ва Тлайлух хуъерани ачухда. "Къаякент райондин Цийи Викри хуъре - 320 чаддин, Сулейман - Стальский райондин Къасумхурел - 150 чаддин, Къизилнурт райондин Миатли хуъре 200 чаддин мектебар ачухда. Махачъкалада лагъайтла, 26-нумрадин СОШ-дихъ 604 ученикдиз чаяр жедай дарамат гилиг хъувунва", - лагъана ведомстводин векилди.

И имаратар «Образование вилик тухун» госпрограммадин, республикадин инвестицийрин программадин ва «РФ-дин гражданар тлем акъайдай ва къулай яшайишдин къвалералди, коммунальный къуллугъралди тъминарун» госпрограммадин серъятра аваз эцигнавайди я.

"Вири санлай Дагъустанда 2020-йисан эхирралди 9 агъзурни 74 чка авай 33 мектеб ва аялрин 58 бахча ишлемишиз вахкуда", - лагъана эхирдай агентстводин векилди.

Регъбервал гунаи

Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председатель Артем Здунова региондин чирвилер гудай государстводин ва муниципальный идарайр педагогилин работник классдиз регъбервал гунаи гъар вацра пулдалди ашкъиламишунин гъакъиндай къарапдал къул чугунва.

Документдал асаслу яз, классдиз регъбервал гунаи гъар вацра пулдалди ашкъиламишун яз, 5 агъзур манат РД-да сифтегълан умуми, асул умуми ва юкъван умуми образование гүнин программаяр, гъа гъисабдай пайгардик кутунвай умуми образованидин асул программаяр умъурдиз кечирмишавай государстводин ва муниципальный чирвилер гудай идарайринг педагогилин работниковиз гуда.

Педагогилин работники къве классдиз ва аддай гзаф классдиз регъбервал гузаз хъайтла, классдиз регъбервал гунаи гъар вацра чара ийизай пулдин къадар 10 агъзур манатдилай алатдай.

И къарап 2020-йисан 1-сентябрдилай къуватда гъатзава.

Чкадал фена ахтармишна

Сулейман-Стальский райондин кыл Нариман Абдулмуталибова Къасумхурел 2-нумрадин СОШ-дин цийи дарамат ишлемишиз вахкун патал гъазурвал акунвай гъал, чкадал фена, ахтармишна.

150 ученикдиз чаяр жедай мектебдин алай аямдин къве мертебадин дарамат республикадин махсус "2009-2018-йисара РФ-дин залзалайринг хаталувал авай районна яшайишдин къвалер, яшайишдин шартлар тъминардай асул имаратар ва системаяр саламатбур хуунин дережа хажун" программадин бинадаллаз эцигнавайди я. Имарат эцигунин заказчи яз РД-дин эцигунрин ва ЖКХ-дин министерстводин залзалаиркай хатасуз ийидай центр ГАУ ва пурдат яз "Дагстрайсервис" ООО майдандиз экъечина. Эцигунрин къвалахар 2018-йисуз тълие къуна.

Мектебда ерилу чирвилер гун патал вири шартлар яратмишна. Дараматдихъ столовой, чехи спортзал, футбол, волейбол ва баскетбол къуъвадат майданар гала. Гъар са мертебада ял ядай чаярни тъукъурнава. Классра партаяр, учебный пособиляр патал шкафар эцигнава, столовой, хуърекар гъазурдай чаяр ва спортзал тадаракламишнава.

Мектебдин дараматдиз ва адан къваларив гвай чайриз килигайдалай гульгъуниз райондин кыли энгел тавуна арадай акъудун лазим тир са жерге кимивилерни къалурна. Кылди къачуртла, и кар имарат ишлемишиз вахкун патал документация гъазуруниз, чирвилер гудай идарадиз лицензия къачуниз, мектебдин къваларив гвай чаяр аваданламишнава, инженерный къурлушар пайгардик кутуниз талукъ я. "И мукъвара районда алай аямдин мадса мектеб ишлемишиз ваххуда. Им райондин умъурда лап вожибул вакъяя я. Вири къвалахар чешнелудаказ тамамарун, аваданламишнава, классрин къвалер тадаракламишнава галаз алакъалу вири месзаяр, къуль-шульярни кваз, вилив хвена къланда. 1-сентябр алукалды вири тадаракар къвалахда ахтармишун гerek я", - къейдана Н.Абдулмуталибова.

Райдминистрациядин талкул тир къурлушриз ва мектебдин директордиз авай кимивилер арадай акъудунин патахъай тапшурулгъар гана.

Гъажи КъАЗИЕВ

ГЗАФБУРУН рикел алама же-ди, алатай асиридин юкъвара дагъ-лух хуъерин саки вири колхозри магъсулар гъили къватл хъийдай, хуъарун юкъвал ва къерехра йига-рар гатадай ратлар жедай. Югатун са акъван рестья туширтани, вирида къумекдади и къвалах къилиз акъуддай. Гзафбурун яцари язвавай ругунралди гатадай. Гъа икъ, нубат-ралди йикъя 5-7 ратлар югарар гатадай. Техил шешелрара аваз, къула къуна, иесидин ракларал хутаҳдай. Колхоздин правлениди харманрал къайда хуън патал зельметдин йикъ-арихъ са кас къаравулвиле тай-нардай. Виликан Ивигрин хуърун М. Горькийдин тъварунхъ галай колхоздин харманрал къаравулвич из 1920-йисара Дербент шеъзердин мулкарал Деникинан армиядихъ галаз женгер тухвай, гульгулья, гульле акуна, контузия хъана, къвализ аххъайнавай Абдуллаев Манаф буба тайирнавай. Гатун вах-тунда, аялар тиртлани, югатадайла, ругунрал акъахун патал, яцар

зим я. Бес милли чаларни Дагъустанда гъукуматдин чалар тушни!

- Им са къайдани жезвач эхир, - лугъузва ада, - куындин урус чалал рахунрин ванер къведа. Иллаки гъвчибуруз. "Аял - къепинамаз, дана - епинамаз" мисалда лу-гъузавай, хайи дидед чал аял-замаз къланарун гъар са диде-буба-

Абдулла муаллимдин гафунуни акъалтзавай жегъилнесилдиз хъсан патахъай таъсирзава. Дерин чирвилер авай Абдулла муаллимди тарс гайи гзаф аялрикай гъар жуъредин пешеирин сагъибар хъланва, жавабдар къуллугърал къвалахзава. Чиз тарс гайи, чеб умъурдин дуъз ре-кье тур муаллим абуру рикелай алудзава, мукъвал-мукъвал къиль чугвазва, мумъман жезва. Ихътин-бур я адан къвалахдин тербиядин нетижаяр.

Хутаргърин юкъван мектеб кульгъай Абдулла Дербентдин педучилищедик экечна. Жегъил пешекар сифте, гъвчили классрин муаллим яз, Чантархуърун сифтегълан мектебдиз рекъе тунан 1969-йисуз Абдулла Манафович Герейханован тъварунхъ галай совхоздин 2 отде-ленида авай 8 йисан, гульгулья юкъван мектебдиз муаллимиле хъфена. Ина ада 28 йисуз акъалт-зайвай несилдиз лезги чаланни ли-тературадин сирер чирна. Гъа са вахтунда А. Абдуллаева мектебдин муаллимрин ва аялрин сифтегълан комсомолдин тешкилатдин секретарвални авуна, заочнидаказ Да-

Абдулла муаллимдин тарсар

гъализ, булахдилай гичина аваз чехибуруз къайи яд гъиз, чнани къумекар гудай. Манаф бубади чаз вичин къилел атай вакъиайрикай ахъайдай, чна дикъетдивди яб гудай. Адан гъиле авай асадин агъа къилихъ винтовкадин жида галай. Чна им вуч я лагъана хабар къурла, вич, хер хъана, къвализ рекъе хутадайла, гъа вичив гвай винтовкадин жида. Деникинхъ галаз тухвай женгер рикел аламукунин лишан яз, вичиз багъишналдай.

Манаф бубадин рикел шииррал гзаф алай, ада чаз Етим Эминан, Сталь Сулейманан шииррал хуралай лугъудай. Адан жибинда гвамиша винел жилд аламачир Етим Эминан са ктабни жедай. Ада вичин умъурдин юлдаш Жарият бадедихъ галаз санал къуд хвани пуд руш зельметдал рикел алайбур яз чехи авуна, ватанпересвилин тербия гана. Гъакъ хайила я лугъузвойди: инсан яшамиш хъайи ийисарларди ви, авур краарлди машгъур жеда. Къенин чи субъет физвай Абдулла муаллимни гъа вичин бубадил чешне къачунвай ватанпересрайкад сад я.

И мукъвара зун мукъва-къилийрал кыл чугваз Цийихуъруз хъфейла, санал къелай жуван дуст, мукъва-къили, пенсияда аваз, хтулар тербияламишунал машгъул хъянвай муаллим **АБДУЛЛАЕВ Абдулла Манафовичан** патавни

фена. Сифтедай аял вахтар, къелай ийисар рикел хана. Муаллимвилн пешедикай субъет кватайла, Абдулла муаллимди алай вахтунда муаллимрал гъалтзавай четинвилерикай, и пеше къачуз жегъилар вузриз таъсирдай. Адан фикрдади, мектебар къутягъязавай аялри 9-11-классра амай маса имтигъанрихъ галаз санал лезги чалайни литературадай аттестатра Гъукуматдин сад тир имтигъанрин къиметар эцигун, вузриз къабулдайлани, комиссияди сифтени-сифте хайи чаланни литературадин къиметар истемишун ла-

дин сифтегълан буржийрикай сад я. Заз чидайвал, сифтени-сифте гъа-буруктаксир ква. Абур тушни чин гъвчили аялрихъ галаз урус чалал рахазвайбүр? Сифтени-сифте аялрин иесийри чипи гъурметза-вач, ахпа - хайи дидед чалаз.

Дуъз лугъузва Абдулла муаллимди, эгер гъар са касди и хзи ме-сэлладин патахъай къайгъударвал авуртла, чун са нетижадални къведа.

- За мад са месэлдин патахъай гъайиф чугвазва, - давамарзава Абдулла Манафовича, - амни лезгийрин дамахни даях тир "Лезги газет" хъын тавуниз талукудъя. Саки вишелайни гзаф къвалер авай и чи яргы куҷедай пуд кас я багъри газет къъенвайди. Гъанай тушни чаз чи тариҳдикай делилар чир жевзайди, тъл алай месэлайрикай, яргъара авай чи баркаллу рухвайрикайни рушарикай хабар гузвайди? Алай йис чи "Лезги газетдин" юбилейдинди я. Адан 100 йис та-мам жезва. Гъич тахъайтла, адан юбилейдин, адал алай "Лезги" лугъудай гафунин гъурметдай хъын лазим я эхир. Вучиз чаз чи гъилевай лаш түлар алаз аквазва? Маса миллиети чин саки къур акъатнавай къамузни кваз ви, лугъузва. Чун чи еке вицлаз къам лугъуз алакъазава. Таблигъат тухун са акъван еке кар туш, нетижек хъун вожибул я. Гъанхълу гафар лугъузва, муаллимди.

Чи субъетар яргъал фена. Абдулла Манафович хайи чалаш рикел къиль, ам хъуз чалишиши жезвай халисан лезгипересрикай сад я. Гзаф вахтара газетрин чинриз чи алимирин къвалерикай, мектебра къвалахзавай тәжрибалу муаллимрин теклифрикай, герек тир Цийигъилерикай, чалал хуъни, ам хирде тавуникай мақъалаяр акъатзава, чна абурукай менфтии къачузва. Абдулла муаллимдикай рахайтла, ада чалал хуъни вичин пай кроссвордрин къумекдади кутазва, "Лезги газетдин" чинриз мукъвал-мукъвал адан кроссвордар, "Куъредин хабарар" газетдиз тербиядин реекъер къалор-завай мақъалаяр акъатзава. Лугъудайвал, дуҳтурдин гафуни начагъ-даз дарманди хъиз къумекдайвал,

гъустандин госуниверситетни агал-къунралди кульгъайна. Гъам муаллимрин, юламни аялрин диде-бубайрин патай вичин зельметдин гайи къимет яз, гъурметни авторитет къазанмишна. Абдулла Манафовича хъуърун ва райондин тарих лап хъсандиз чида, адахъ вичин хуси архив ава. Адалайни гъейри, лезги литературадин тарсарай аялри къватлайна. Фольклордин эсерар-махар, халъядин манияр, мисалар, мискалар, аялрин къуънунар ва маса жуърийин месэрар ава, ада тарсар абурукай менфтии къачузва. Гъар юкъуз физ-хваз четин тирвиял 1997-йисуз Абдулла муаллим вич яшамиш жезвай Цийихуърун мектебдиз хтанна. Ина ада пуд 1997-йисуз лаборантвилн везифаја таамамарна. 2000-йисалай пенсиядиз экъеч-далди (16 йисуз, 2016 - авт.) социальный педагог хъана.

Саки 1400 аялди келзавай мектебда гъар са аялдин къилихъ, яш-ишидин шартлар чирун, абурун диде-бубайрихъ галаз къилди къвалах тешкилун, къвалериз фин, - ибур садрани бушарна виже къвездай везифаја туш. И везифаји Абдулла Манафовича намуслудаказ къилиз акъудна. Мектебдин сагъи-бар, аялрин диде-бубаяр адалай гъамиши рази яз амукъна.

Абдулла Манафович хъуъре, района лап хъсан общественник, тешкилатчани яз чида. 2002-йисуз къиле тухвай Вириорсиядин переписда инструктор яз, ада комиссиядин членарни галаз Цийихуъре яшамиш жезвай саки 5 агъзур аял-лидин перепис тухвана. Пуд се-ферда сечкияр тухудай комиссиядин член хъана. Алай вахтундани агъсакъал санал акъвазнавач, ада вичи къвалах мектебар рикелай ракъурзава, тербиядин вири мярекатра, хъуърун жемиятдин умъурда иштиракзава.

Абдулла муаллим "Зельметдин ветеран" медалдин, перепис тухнай хурудал алкүрдай знакдин, "РФ-дин умуми образованидин Гъурметлу къуллугъчи" лагъай тъварцин, цудралди гъурметдин грамотайрин ва маса шабарьин сагъиб я.

Чир хъун хъсан я

Халияр

Сортариз, ширинвилиз килигна, халияр гъар жуърединбур жеда. И майвади михъда, хуквадал, ратарал алкъланвай амукъаяр алудда, иви къери ийида. Хали тъурла, ам руфуна фад цірада, ада мефтіедиз, гъакл вири бедендиц гerek къеж-ламувал гуда, къкарда. Беденник яд гзаф къват хънвайла (водянка) ва саралух квайла, гзаф хийирлу затъ я. Дуркунрайни цварадин киседай къванер акътуниз къумекда. Халиди иллаки түнти инсанрин къил та авунни мумкин я лугъуда.

И майвани ичи рикелай тънна къландач, гъакл - фу, хуърек тъурдалай къулухъ гъасътнди - ида тъурди цірурун чурда, яни руфуник ял кутада. Хали нисидихъ галаз тъуртла, къен къун, къеви хъун мумкин я. Фу, хуърек руфунив агакъна са къадар вахт алатаила, ахпа тънна къланда хали. Адан чуру «хесетрин» дарман сиркени цуро анар я лугъуда.

Къулал, цаал эцигнавай як фад руна къланзатла, а къапуни халидин са чакал ве-гъеда.

Изюмар ва кишмишар

Ибур гъа са затъл туш. Изюм къурнавай, къене цилер авай ципиціриз лугъуда, кишмишар - къене цилер авачирбурсу. Ширин, як алай, къене гъвечи цилер авайди лап хъсан изюм я. Чулавбур хъсан я лугъуда. Изюмдин ерияр ам гъазурнавай таза ципицірилай хейлин тафаватлу я. Гъеле къадим девиррин медикири тестикъардай хъи, тънни кутугай продукт яз хуунлий гъеири, изюмди нервийриз мягъкемардай таъсир ийизва, гъавияр фад къапарай акътадай ажукълубуруз иллаки

хийирлу я - хъел секинариз, алудиз къумекда ва икъл мад. Изюмди рикл мягъкемарда, жигериз, чулав лекъиниз хъсан патахъай таъсирда, ратар михъда. И емиш тън яхунбуру як къада.

Маса таъматрихъ галаз санал ишлемишуналди, изюмдалди бязи узъурар сагъариз жезва. Икъл, ципицірин сиркединни изюмдин гъалима (настойка) саралух ва цулеэдда дақунар сагъар хъйидай, имтигъянрай акътнавай таъсир - дарман я лугъуда. Егер изюмрай цилер акъудна, абурун чкадал чулав истивутдин харар туну, абуру са къадар йикъара ишлемишитла, дуркунрини абурухъ галаз алакъалу рекъерин узъурар сагъариз, анра къванер ціруруз жезва. Түшнунна, хъультуларнавай изюм, гъайвандин пидик какадарна, дақунай чкайрал, буввелрал эцигда, гъаклни чуруклла хкатзай кикер абурун патални ишлемишда. Изюм түнти ксарази хъсан туш лугъуда. И кимивал са тимил сирке кваз вирт ва я цуро емишар тъннади түкълур хъйиз жезва.

Кишмиш лагъайтла, лап хъсанбур хъипибур я, абуру «аскари» сортунин ципицірикай гъазурзавалда. Виридалайни писбур чулавбур я. Кишмишрин вири жуъреяр хъультул-

бур, изюмдилай хъсандин ціруриз жедай-бур, тънни виже къведайбур, къен жими ийидай лишанар квайбу я. Кишмишдинни цин настойди ва кишмишдинни са тимил шекердин гъалимади узъуяр квайла кумекда, хур михъда, сес хъсанарда. Цилер акътадайтла, изюмдинни кишмишдин амай лишанар гъа сад хътинбур я.

Нахуттар

Къурнавай нахуттари чин дад, лишанар пуд ийсалди квадарда. Тънни хийирлу затъ я. Иви хъсанарзана, беден хъультуларзана. Жигеризин хийирлу я. Иштагъ ачу-харда, як акълтуниз къумекда.

Лацурулай чулав нахуттарин (харарин) ерияр, таъсир артух яз гъисабзана. Абуру бедендей герек амакъаяр акъудзана.

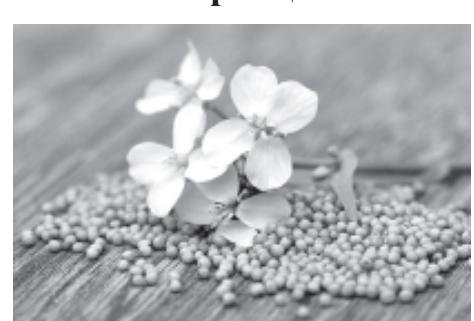
Нахуттари руфуник ял кутада, хуквадиз залан я. И чуру лишанар, ерияр къайи тъбятдин ксари - шивитар, эфераш ишлемишуналди, тънтулбуру са тимил сиркени вирт ка-кадарна тънналди алудиз жезва.

Рикел хъух: нахуттар (харар) тъурдалай къулухъ яд хъун зиян я.

Гергерар

Руфуна, гъеридахъ галаз тънр гергеррихъ къеви ийидай лишанар авач. Абуру хуруз, хурун органлиз, узъуяр квайла, хъсан я. Рун-вай гергерри, члем галачиз ишлемишитла, руфун къеви ийида, мягъкемарда. Кимивилер: руфуниз залан я, четиндиз ціруриз жеда, руфуник ял кутада. И чуру терефар сиркени, гъерида, лимонди, жумуни квадарда. Гергерар, абуру кваз авур хуърек тънна, къен къеви хъайтла, ширин шеър неда.

Горчица

И шейинни михъда, бедендин деринрай герексуз затъл чулавда, мефтіеда, хуквада ва маса органа ламувилер элекъарда, тънди ціруриз къумекда, къеви хънвай чка-яр ачу-харда, бедендей герексуз амукъаяр акъуда. Къилин, мефтіедин тълар авайла, хийирлу я. Гъиссер, акул тънтарда, иштагъ ачу-харда, чулав лекъина, цулеэдда тъл аваз хъайтла, ам секинарда. Нифес къадай азар (астма) авайла, узъуяр квайла, горчица виртедихъ галаз тънн хийирлу я. Къвачерин, гъилерин жалгъайра тъл гъатайла (подагра), къилелай чар фидайла, тълар секинарун, гъар гъи органда хъайтлани лим-файрихъ галаз алакъалу дақунар элекъарун патал горчицини инжир какадарна гуцуну къумекда. Хайи чкайрал, хъул, хъультурар квай хамунал эцигдай дармандикни (пластырь) горчица кутада.

Горчица къилди ваъ, тъннихъ галаз санал ишлемишунам цірурун къумекеза, хуквадин чимивал хажжеза, цулеэдда дақунар элекъарзана. Түнти инсанри ам гзаф ваъ, юкъван дережада, лап къериз-царуз тънна къланзана. Ам садани гъамиша ишлемишна виже къведач, ціруриз четин хуърекихъ галаз хъсан я. Горчициди яд кълан хъннал гъида. Чуру терефар, лишанар квадарун патал горчицидал сирке алава хъйиди.

Зверобой

И набататди къур акъуда, элекъарда, михъда, къеви хънвай чкаяр ачу-харда. Хуквада, чулав лекъина ва ратара къеви хънвай чкаяр ачу-харун патал адан гъалима ишлемишда. Ятурдин къарабра, жалгъайра тъл авайла, зверобойдин пешерин гъалима яр-гъялди (40 юкъуз къван) хъвада. Хирер михъун, сагъарун (гъакл кайи чкайри) патални анрал пешер эцигда. Гъилел-къвачел залан-

завай дишегълиири зверобой къенепатаз ишлемишна виже къведач.

Инжиирар

Виридалайни хъсан инжир лацууди ва я чулавди, миже квай ширинди яз гъисабзана. Лацууди - тънни, чулавди дарман патал хъсан я. Къейдздавайвал, тарцел пешерилай виллик ва я абурухъ галаз санал пайда хъайи инжир тънна виже къведач лугъуда. Эгер хел тахминан са сядта къван къел квай узъцу це туртла ва ахпа цайтла, адакай хъсан тар, емишарни гзаф ширинбур жедалда.

Гъихътин алакъунар ава и емишдихъ? Адахъ жими, къери ийидай, цірурдай лишанар ава, тънни гзаф хийирлу, кфетлу я. Бедендин ифн секинарда, цихъ къарихвал рекъида, тъекъ акъудда ва беден хъультурарда, адац ацайвал, къуквал гуда. Ам рикл фад-фад къвалахазайла, бронхийрин астма, хура тъл авайла, узъуяр квайла, хийирлу я. Ичи рикелай тъуртла, инжирди бедендей ацайвал (полнота) гузва. Ам хуърекдилай виллик тънни беден, иллаки ратар хъультурарзана, яни хийирлу я.

Къурнавай инжир тазадалай вири терефрихътай зайифни я, ціруризни - четин.

Келемар

Са артух кфетлувал авачиртлани, анжак къукъ якъухъ ва я веичрен якъухъ галаз санал ругурула, келемдин дад хъсан жезва. Келем квай шурпа, борш (ва икъл мад) тънни мефтіедиз бугъ, пар финин виллик пад къазва, къилин тъл секинарда.

Хъсандин ругунвай келемди хук мягъкемарзана, ахварал финиз, узъуяр квайла, ратара хер авайла къумекеза, вилериз акун хъсанарзана.

Ангина сагъарун патал таза келемдин миже ва я ам ругунвай яд кунжутдин (яъхъхудун патал цадай набатат) гъеридахъ галаз санал тутвера экъуърда.

Ичи, чиг келем ва я беъжем ругун тавунвайди хуквада яргъалди цірада, ада руфуник ял кутада.

Клешнишар

Гъеле Гиппократи, Ибн Синади, Галена гъисабиз хъайивал, и набататдин гъам таза пешери, гъам танари секинвал гудай жуъреда таъсиризана, иллаки сиркедихъ галаз санал ишлемишни мефтіедиз бугъ, пар финин виллик пад къазва. Эгер къашниш жакъвайтла, къуль тварар акътна, сивер кун акъвазда. Рикл фад-фад къвалахдайлани, хийирлу я, цихъ къарихвал рекъида, экъучун акъвазарда.

Дарчинар

Дарчинри (корица) хъультурарда, къеви хънвай чкаяр ачу-харда, гуцун, вилериз акун хъсанарда, шадвал кутада, къттай, зельерлу шеър квадарда, мефтіедин, риклин, чулав лекъинин къуват-гужлувал мягъкемарда, мефтіедиз артухан къеж, ламувал

куурдара. Мекъивилелай жезвай узъурар сагъарун патал, нервияр къайдадикай хкатнавайла, узъуяр квайла, туттер ифена, сес акъат тийидайла, хур, тън михъун, хирер сагъар хъувун патал хийирлу я. Мекъи хъниди къиль тазвайла, пелел, цівелерал дарчинар алтадда. Дарчинар тутън инсанриз хъсан туш.

Кофе

Виридалайни хъсан кофе гъим я? Къацувац квай, таза, гъиллиз залан хътин, вичин тварар ци винел къан тийидай, яни адан къане ацуъдай - Йемендин кофе. Еридин жигъетдай адан гуцуннанлаз къвезва Эфиопиядин кофе - тварар чулав, дадуниз тутъкульвал квай. Явадин (Индонезия - Малайзия) кофедин тварар лацуур, екебур ва къезилбур жеда.

Кофе гзаф улквейра гзафбуру хъвада, амма гъар сана гъар жуъре гъазурда ва ишлемишда. Месела, Йемендин ва адан патарив гвай областин ағъалийри кофедин тварар ваъ, абурун винел алат чкал - пириш ишлемишда: чкалар града, къузда, куз-куз ва я чимизмаз хуърек недалди виллик, гзаф душушира тъурдалай къулухъ хъвада. Дадуниз ширинвал квай, сив ртъидай хътинди жеда.

Аравиядин, гъакл арабин маса улквейрин ва Ирандин, Юкъван Азиядин, Индиядин, Европадин ва маса областин ағъалийри кофедин тваррикай менфят къачуда: садбуру абуру града, масадбуру сифте акугъарда, регъведа, бязибуру тазазмазни ишлемишда. Бязи чкайра - икъи, масанра икъи тушир, европейвийри лагъайтла, нек ва шекер квай кофе хъвада.

Кофедиз хас лишанар ва адан таъсир. Ада беденда къеви хънвай чкаяр ачу-харда, тъл-квал секинарда, ивидин гъерекат къайдадик кутада, къеви, тълар къеви шеър жими ийида, михъда, гъавиял чаяр атайла, къиздирма, саралух акатайла, иллаки хийирлу я. Кофеди юргъунвал, сефилвал, къилин тъл алудда, хук мягъкемарда.

Мадни къейдздавайвал, кофе бубасил, кесме, жузам (проказа) азарар квайлани хийирлу я. И хъвадай затъну ахварин хиялда авай хътин гъал (сонливость), цихъ къарихвал, галатун алудда, ахварал тифайда.

Рикл из къадар таъсирун ва маса чуру терефар квадарун патал шафран (набатат) ишлемишда: кофе градайла, ада шафрандин са шумуд цукъ ва я шекер, сенжефил (имбир) вегъеда. Шейх Давуд Антиохский-ди кхъявал, кофе гуцунлар ачу-харун, кеф-сузвал, юргъунвал алудун патал хъвазвайбуру ам ширинлухрихъ, ягълудихъ - макъарихъ (жир) галаз ишлемишун хъсан я. Абуру кофедин чуру терефар квадарда, хийирлуб ачу-харда.

Гзафбуру кофе некледихъ галаз хъвада. Им ягъалмишвал, герек авачир кар я: хамунин яръалди хкат тийир (хронические) азарар акутун мумкин я лугъуда.

Кофе ичи рикелай хъунни хъсан туш. Сифте са къадар тън тънна, ахпа 2-3 фейжанда, сукърада авайди - буюр. Тухдалди тъурдалай къулухъни кофе гзаф хъвана виже къведач.

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

За Кыблепатан Дагъустанда - тибиатдин гуърчег ерийра - хана, чехи хъайи, аны къайи булахрин яд хъвайи инсанрин мерд-вилел, чехи риклерл, лезги намусдал, милим хесетрал, рульдин такабурлувилен, камаллу съубетрал, хайи ерийрал рикл хъунал, датланда абур рикл аваз яшамиш хъунал... гъамиша гъейранвалзава. Гуърчег тибиатдин къужахда чехи хъанвай абуруз инсанвилин виниз тир ерияр хас тирди заз, жуван гъар са макъала кхъайдала, мад ва мад сеффера тестикъ хъжезва. Къенин зи съубет лагъайтла, хайи ерийрихъ, медениятдихъ, тариходихъ рикл кузвой, адан къадир авай ксарикай садахъ галаз къиле физва. Ам заз чиз гзаф йисар тиртлани, амма хайи ерийрихъ, медениятдихъ, тариходихъ, лугъурвал, хайи Ватандин гъар са къусунхъ, шейинхъ икъван рикл кузвой кастириди чизвачир...

Гульгълан (Герман) Садединович МАМЕДЯРОВ. Ам 1973-йисуз Ахцегъ райондин Фиярин хуъре дидедиз хъана. 1990-йисуз мектеб акъалтларай ам Дондал алай Ростов шегъердин университетдиз гъахна. Ахпа келунар Махачкъалада давамарна, 1997-йисуз заочнидаказ ИУИБ-дин (институт

Мацарин куъгъне хуърай, дагъдин 20 км-дилайни артух мензилдай (анай анжака балкъан-раллас физ жезвай, машиндин рехъ авач), балкъандихъ галкъурна, Фияз яцарик кутадай күтенар ялдайни бес!?

- 1991-йисуз тир. Мацарин хуър а вахтунда масаниз куъч хъанвай, аны яшамиш жезвай

къимет ганай, акъалтзавай несилар патал ктабдихъ еке вожиблувал авайди къейднай.

- Гъеле 3-классада амаз, зи рикл жуван хайи хуърькай, адан тариходкай ктаб кхъинн мурад гътнан. За фикирздавай: егер зун чехи жедалди кар маса касди тавортла, за къилиз акъудда. Гъавилля за хуърун тариходихъ галаз алакъалу гъар са кардиз, рекъемдиз, затъунис аял чавалай итижавай. Къалах яргъал йисара къилиз акъуднатлани, арадал затл атана. Фиярин хуърун тариходкай за сад лагъай ктаб кхъена. Икл, 2014-йисуз, зи 41 йис тамам хъайила, и мурад къилиз акъатна, - вичин сир ачухава Гульгълан Мамедярова.

■ Къуне ктабда гъизвай делилрал асаслу яз, Фиярин хуърухъ 2500-далай гзаф йисарин тарих ава...

- Эхъ, им гъаъкъякъат я. Зун Эрменистандиз, Азербайжандиз, Гуржистандиз фена, архивар туплалай авуна, бес тежевай малуматар анрай къватлана. Зи хайи хуър арадал атун, къилди къачуртла, гъеле Кавказдин Албаниян девирда (чи эрадал къведалди V асирда) адакай хабар авайди субутзавай делилрал ктабда гътнана. Мадни ктабда чи хуъре ишлемишавай гафариз ва дурумлуга бараириз талукъ къетленвилерикайни къенна. Чун, къве фийви рахадайла, ахъцъвияр чи гъавурда акъзвавайди туш. Анжака Гелхена са 3-4 гаф ама. Мисал яз, диде - "азъ", халу

ститель яз, къуне аны къиле тухувтай къвалахдикай куърлди лагъанайтла къланзай...

Къун - ина, къалах аны аваз четин тушни?

- Четинвал са артух авач. Лазим атайла, физ-хквэза. Телефонар, видеоалакъаяр авай алай девирда и барадай са четинвални авач. Чехи пай вахтара чи къумек герек жезвай душушшар лазим дуухтур, адвокат, къвалах жагъурунхъ (ва икл мад) галаз алакъалу я. Къилди-къилди душушшрал, тъварар къунал акъвазунин лазимвал, заз чиз, авач.

■ Аял чавалай къуне итижавай, къватлай затларин къадар-къисмет гъихътнди хъана?

- Абур вири саламат я. За а затлар вири - хуърек гъазурдай гъвечи ви чехи къажгъанар (цурун ва къарасдин), маса къаб-къажах, чехи дидедин (чна адаа "нене" лугъуда) халича, чхра, цивинар твадай утьт, самовар, киткит! (киркит!), регъвер, кавал... хуъръяй меркездиз хканва. Шейэр вири ава. Абур за жив Махачкъаладиз хквэдайла, вири хкана. Заз жуван хуси къвалерин сад лагъай мертеба абурун «хитирда вугудай», яни Фиярин хуърун са гъвечи музей арадал гъидай мурад ава. Сир туш, хуър чкъизва, жегъилар аниз хъфизмач. Абуруз члал, тарих чир тахъйла, жегъилар хкатзавайди я. Лугъурвал, «квахънавай несил» арадал къвэзва. Гъавилля чна алакъадай вири жуъредин чалишиши вилер авуна къланда.

■ Герман стха, чун гележегдин музейдикай рахадайла, къуне рикл мад са мурад ава лагъанай. Сир тушта, ам вуч мурад я?

- Амни 12 асирда чи хуъре эцигнавайди минара (Лумбар) түхкъур хъувуниз талукъди я. Элкъев жуърединди тир ихътин минара, яни цлар элкъев жуъреда эцигнавайди, Дагъустанда мад сананы авач. Агъсакъалри тестикъарзайвал, адай свар атанваз 100 йис къван тир. 20 йис къван идалай вилик минарадин патав яшамиш жезвай касдиз, ам чкъана, вичин къвализ зиян гуз киче хъана, минарадин 3-4 метр къван чукъурна.

Минара 12 асирда эцигнавайди чи тарихчи, вичин ери-бине Ялахъай тир Замир Закарьяева адал алай кхъинар къелайла, мадни субут хъъвана. Чи хуъре минара эцигай устларин гъиликай Рутул райондин Шиназа, тъакъни Хуъръуганы ихътин имаратар хкатнай. Амма элкъевдай анжака чи хуъре ава...

■ Мурадрикай, гележегдин планрикай рахайла, заз садани гъиле къун тавунвай кратик къил кутаз къандайди я (хъуръезва). 1998-йисуз за лезгийрин гимишдикай авунвай куъгъне шейэр, яракъар (гапурап, чукъулар...), дишгълийрин бэзекар, гамхаличиндиг нэхишар реставрация хъийдай, яни абуруз цийи умумър хгудай гъвечи цех ачунахай. Дегъ вахтара - гъеле 150 йис идалай вилик лезгийрихъ Ахцегъ, Къеплирдал,

■ 2019-йисан августдилай, яни тамам саис идалай вилик, къун "Исток" тъвар алаа яд къапара цунин карчывиле машгъул жезечна...

- Имни зи фикирда фадлай авай кар тир. За са шумудра чи лезги стхайрилай, абуру дагъдин булахрин цин къун тавунилай наразивал къалурна. Амма эхирдай и къвалах жуван къилиз акъуддайвал хъана.

Ярагъ-Къазмайрал фадлай, гъеле коммунистрик девирдилай инхъ, спирт завод алайди тир. Зи дустари - Санкт-Петербургда яшамиш жезвай къве стхади - Вагиф ва Мирзегъясанови ам кардик кухтана, яд птулкайра (0,5; 1,5; 5 литрдин) цаз 7-8 йис къван я. Абуру цазвай цин тъварар - "Самур", "Сельвия", "Ярки яд" я. За, абурух галаз меслятна, и заводда цийи линия кардик кутуна. "Исток" тъвар алаа яд анжака 19 литрдин чехи птулкайра аваз акъудзава. Ам Роспотребнадзорди, санэпидстанцияди ва маса идараири ахтармишна, анализар къачуна. Чи яд хъвзвайбур Махачкъалада кардик квай аялар хадай къве къвал, Дагъустандин МЧС, ветеранрин госпиталь, "Мусибатрин медицина" ва чи лезги стхайри-карчияр я. Амайбурувани, телефондай зенгна (8928-577-92-32, 8988-457-39-38), и яд къвализ, къвалах завай идарадиз... зоказ гуз жеда.

■ Герман стха, съубет авунай къун саърай! Къуй квэз Аллагъыр рикл авай мурадар къилиз акъуддай яргъал умумър ва саъвал гурдай!

- Амин! Къунни, зи вири лезги халкъни саърай!

Лезги рульгъ авайди

управления и бизнеса) экономикадин факультет акъалтларна. 1993-йисан ноябрдилай, 20 йисан яшда аваз, ам хайи хуърун билиотекадин заведующийвиле тайинарна. Тамам вад 1993-йисуз ада и везифаяр жавабдарвилледи къилиз акъудза. 1998-йисан зулуз ам хизанн галаз Махачкъаладиз куъч хъана. Им чи ватандаш хуъръувани къваливай яргъа хъана лагъай члал туш, къарши яз, ам хуъруз мадни мукъва хъана... Яргъал йисара чуугур зегъметдин нетижя яз, адан гъиликай Фиярин хуърун тарихин ктаб хкатна. 2012-йисалай Г.Мамедяров Россияндин журналистин Союздин, 2016-йисалайни международный прессадин член я. Ада Москвада ва областда авай Дагъустандин диаспорадин председателдин заместителвилеин везифалярни къилиз акъудзава. Лап и мукъвара ам Дербентда авай государстводинди тир Тарихдинни архитектурадин ва художественный музейдин-заповедникдин директордин халкъдин художественный сеняткарвилерин рекъяр къумекидин къуллугъдал тайинарна.

Адан хизанда пуд велед ава. Чехи руш вичин хизандихъ галаз Ставрополда яшамиш жезва. Хва армияда ава. Гъвччи руша мектебда келзами.

Хайи медениятдихъ Гульгълан Мамедярован рикл лап аял чавалай кузвойди адахъ галаз съубетдайла мадни субут жезва. Икл туширтла, мектебда келзами гадади

кас амачир. Дугъриданни, за күтенар дагъдин четин рекъерай еке азабрикди хайди я (хъуръезва). Заз чи халкъдин дуланажагъдихъ галаз алакъалу гъар са затл итижлу тир. Вири яялар къугъвадайла, зун садазни герек амачиз гадарнавай затлар - гъилин регъвер, гамуниз ядай рекъер, чхраяр... къватлиз ва абуру къвализ хиз жедай. Яни заз аял чавалай зи халкъдин дуланажагъдиз, медениятдиз талукъ затлар итижлу тир. Белки, абуру мад жагъин хъийин тийдайди за аннамишавай жеди... - лугъузва ада.

Зи фикирдалди, гъар са кардив эгечун, ам къилиз акъудун патал эвэлни-эвэл рикл ният, мурад, къаст аваз къланда. Им садланга чехи крат къилиз акъудиз жедач лагъай гафни туш. Амма рикл мурад хъайила, инсан адахъ ялиза, ам къилиз акъудай мумкинвиле жагъуриз алакъада. Икл тирди чи къенин съубетчиди мадни тестикъарзай.

Рикл алама, ктаб акъатай 1993-йисуз Махачкъалада "Шагъ-дагъ" ресторонда ва гъльчънлай, ФЛНКА-дин къумекни галаз, Москвада адан презентацияр шад гълала къиле фенай. Къватл хъанвайбуру автордин къвалахдиз еке

Къюстондал виридалайни хъсан устларар авайди тир. Устларвал виляй-гъилий въгъенвай. Саки 20 йисуз за и цехдиз регъбервал гана (исятдани ам кардик куму, чи лезги стхайри ана къвалахзава). Ийисара заз Кыблепатан Дагъустанда тарихиз ва медениятдиз талукъ яз къиле физвар вири мярекатра, гъа гъисабдай яз "Шарвили" эпосдин суварикни иштиракдай мумкинвал хъана. Чи къвалах хейлар грамотаярни дипломар гуналди къейдна.

■ **Москвада ва областда авай Дагъустандин диаспорадин председателдин заместителвилеин везифалярни**

ГАЗЕТ КИЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Сейфудин ШАГЫПАЗОВ

Фена Эмин

Фана дүньядикай ханвай рикл, гульгуул.
Ярх ханва шаир - камаллу Эмин.
Чин ачухнантаны умурьди түккүүл.
Чалазни ярдиз вафалу Эмин.

Дарман тахъай дерт къаты я фагырдин.
Зайифбурун тереф хвейи гъахъивилн терез.
Эхир нефес мукъва жезва шаирдин,
Рахун яваш я, пилтек ханва мез.

Түккезбана квалин цалал къизва,
Цивин-къелем, цлакайни чар ханва.
Сабур хузвай рикл жыгъен хыз ифизва.
Накъваркайни цлан пунна цлар ханва.

Эхиримжи цлар ахгакына шиирдин,
Агал хана чешме дерин камалдин.
Цыгъ акъатна Түккезбанийничирдин,
Къутар ханач чан къармахай ажалдин.

"Я Мислиммат, адан вилер ахъазма,
Са хунл яд це, рахух адав, я бала.
Къенвач буба, зун а кардихъ агъазвач,
Белки, адан ви сесинихъ вил гала".

.. Тикрарзава цалал алай къинар:
"Вил атудац дүньядихъай, ширин я".
Вилер ахъаз фена гъилай Эмин - яр.
Түккезбанан гъилемайди Цивин я.

Герек туш

Рахамир зав, зенг авунни герек туш.
Мукъва жемир, къвас завай яргъяз хана.
Заз нуш ханач, зи иштаягъдин хуурек туш,
Заз инжи хыз акурди вун цаз хана.

Тур, ламари авурай ваз ибадат,
Заз инжи веък бегенимиш я, хилаф туш.
Ава гъардаз вичиз хас тир набатат,
Ламран цацар лацу шивцин алаф туш !

Абдул АШУРАГЪАЕВ

Стал диде

Шаир Ватандин чехи дявеедин ветеран
Cmlal Mislimamatun умурьдай
(Поэмадай чукара)

III

Хабар гана военкомди хуурериц,
Гульгууллуюр халкъарикай къаниди.
Эгълиярни - къантла итим, къантла паб,
Жегильрикай цемуъжууд йис хайиди.

Ахъайнавай фронт чехи зегъметдин,
Эгъун ийиз окопарни къаналар
Абури тир мисал ягъун немсериз
Бухаварни юзаз тагур къандалар.

Машинарни танкар - вири фашистрин
Гъа къаналри акъвазарун лазим тир,
Окопарни, душмандиз цлай гун патал,
Лап фадамаз гъазурзай илим тир.

И хабарди къарағарна агъзурар -
Гульгууллуюр, рикл къисас авайбур,
Амма вири къабулначир себебирив,
Фронтдин физ гъазур хана атайбур.

Саяд, Ильяс, фургунни гвай Бубани,
Нинекъизни Мамед, Къасум атанай.
Вунни авай ана, шаир Мислиммат,
Маджалисадал къван къуне рехъ атланай...

IV

Жегиль руша эгъунзава
Галатнавай гъилерив.
На лугъуди гъазур ханвай
Къунерилай галатиз.
Руквадин къат ацукъанава
Гъеччи нерин хилерив.
Лопаткани гъазур ханва,
Гуя гъилай аватиз.

Рушари накъв акъудазва
Тапракраваз төредел:
Танカリй физ тежервал

Чехи къанал атлузва.
Гысс ийизвай хаталувал,
Алчуд жезвай улкведал,
Мислимата явашдаказ
Вичин мани лугъузва:

"Гъар лопатка са гульле я,
Душмандин пел кукъвардай.
Гъар са тапрак са мина я,
Залумприн рикл къабардай.

Зи дуст рушар, акъвазмир күн,
Заз гъалибвал акъвазва...
Кевиз яхъ пер, каца, тапрак,
Чал къе гъа бурж алазва!
Хурема чи рикл алайбур:
Диде, стха - къанибур
Чал Ватандин аферин хууй,
Сад Аллагъди гайibur.
Къанибур күн, рикл гъатай,
Аватла гъи цлаира?
Гъалиб хъана ххвэз хуурай
Абур вири мукъвара.

Яхъ, винелди акъуд тапрак,
Къен мержанрин күсар я.
Дяведавай зегъметдин, чун
Пака къани сусар я..."

* * *

Метлер яна, ацукънавай Мислиммат
Къарағъазва, лопаткадин тум къуна,
Къизвайвал, гъагъ-гъагъ сүгъурудин
махар,

Стхадив гвай винтовкадин гум къуна.

Алаттани гъилел къелеч бельлеяр,
Кукъвар ханва, төквени патар акъатна,
Тик акъвазна, авур члавуз чадгунар,
Бедендавай ахварин гъал акъатна.

И гъал хъана са варзни зур, жегиль руш,
Дуст рушар вахъ галаз вишер, агъзуурар.
Тавуна хыз, эцигзавай гъар юкъуз,
Планар гъич са аббени агъузар.

Майдиз

Зун къекъвезва вун акунин гъасретдай,
Вуч ятлани, вилпаятрай жагъизвач.
Вахъ мутьтежя инсаннят чилерин,
Амма вуна күз а фикир ийизвач?

Йисса садра мугъман хъун вуч
гъисаб я?
Гъикл атлурай чи вил вахъай, алади?

Таниш сугъул тун тавунни суваб я -
Гъисабзана за вун тушиз чаради.

Ви гъа са тъвар чаз илгъамрин илгъям я,
Манидалди ракхарла къам, булахар,
Дамазлу я валди, тавун гунарг я:
Ийиди на билбил чульлер уяхар.

Гүзелвилин пай ганва ваз ажайб:
Амай вахтар ви абурудив агакъдач.
Зи ашкъидиз сиғыл хъанва ви несиб
Маса жуъре зи гъиссерлай алақъада.

Хуш сегъердиз экъечда зи беденни,
Тамар, вацлар залай къулухъ

акъваздач.
Са вун я заз и алемда эменни,
Чуңгурудини вуна хътин аваздач.

Варцарин шагъ, вил галамаз хъфимир:
Гъатнава вун чи риклерин сүртеда.
Жез хъайитла, чун сефилар ийимир.
Чир хуухъ, дайм авайди вун къиметда.

Буньямудин МИРЗЕМЕГЪАМЕДОВ

Гүйретрин таж

Миграгъеви карчи, девирдин меценат
Заман Бабаеваз

Эренлардин экв,
Самурдин пак нек
Ви руғыди хузвава,
Къегъал хва - эркек!

Зегъмет - ви абур,
Риклени - сабур.
Халкъдиз сейли я
Крар тақабур!

Хийир-шийир чиз,
Ачух яз гъилиз,
Сафа гъидай маргъв
Тухузва къилиз.

Вун я чи дамах,
Вун я чи даях,
Акъул - камалдин
Михы тир булах!

Зун, Бунъям --чир,
Ферлу рухвайриз
Бахшава зикир...

Ви гъурметрин таж
Мад хурайр хаж!
Ракъининди я
Миграгъ хуурүн яр...

Абидин КАМИЛОВ

Гъар са чешне дарман я заз,
Гъар са жигъир масан я заз,
Гъар набатат лукъман я заз,
Эй зи Ватан - Ухул макан.

Шалбуз дагъдин ава къане,
Гъамиша вун ава рикл,
Ашкъилу я зун ви рекье,
Эй зи Ватан - Ухул макан.

Демир БЕГ

Чан алай фикирар

* Дүньяда кимибурни хъаначиртла,
дүнья михыз кими жедай.

* Дүньядал виридалайни гъял та-
вунвай месэла чайдин истикандин шумуд
түлүш шекер вегъедатла, гъам я.

* Дүньядиз килигдай даклар телеви-
зордалди къеэвириз жеда.

* Дүньядиз хак ядай цил храз Ама-
малай Хатамалди садалайни алакъынч.

* Дүньядин деөлетеар са замын
туш, руғыз аваачиз хъайитла. Дүньядин
бедахтвилер са замын туш, руғыз ава-
хъайитла.

* Дүньядин ранг дегишарзавайбур
төбүиатни саёда я, реклама арада ава.

* Ерли зегъмет чуғун тавун патал
акъван зегъмет чуғаззайбур ава хы!

* Жанавурри ав чуғавдай ван хъайи-
ла, чи рикл чун вужар ятла хкведа.

* Жегъеннемда марфар къвадайла,
женнетда зегъем жеда.

* Жегъеннемдин гирведал, пеле гъип
туна, зун зи Дагъустандал вил алаз акъ-
вазнава. Зи вилеривай къатлуз жезвач, ам
нубатдай акъатнавай хътиндя я.

* Жегъеннемдин гумадин ни галуук
таеурда женнетда дурум гудайди туш.

* Жегъеннемдин цууни дидедин
түзгыметди сад хыз куда.

* Жегъил мульгуубат сел хыз
атайтлани, ада чухурдиз тухудач, жаван
гъетерал чуғавда!

* Жегъилвални ички сад я - абурулай
куулухъ пахмилвал къведа.

* Жегъилдиз виридалайни герек къве-
дайди вич чакадал ацукъардай къуеат, та-
къят я.

* Жегъилдин алакъун мульгуубат-
дин истемишуна ава.

* Жегъилзамаз къенерар гъалд та-
вур ашкъи, яш хъайила, вердишариз хъже-
дач.

* Жегъилзамаз маналу умурьдихъ
тади яя, баҳтлу умурьз къузыз хъайила
тилаба.

* Жегъилзамаз рикл са тил гъатза-
ва - амни мульгуубат я. Къузыз хъайи-
ла, рикл са шумуд тил гъатзана - ни лу-
гъуда къузызувал гъузел туш.

* Жегъилприни гъетери чеб нянри-
хъай безетмишида.

Күй ихтияр

Ківалах амукъ тавурбуруз

Тешкилат кардик кумукъ тавуники ва я штатар ти-миларуниди ківалахдивай хәйи күллугчыри 13-августділай алана заминвилер көнчуда. Ківалах авацис амукъадалай инихъ ахтын ксариз неинки сад, ықвіл көвд лагъай ватраны (эгер инсандин ківалахдай цийи чка жа-гъянвачта) юкъван гъисабдин мажибдин къадарда аваз эвездин пулар гуда. Бязи дұшшура ківалахдилай

элячайдалай инихъ пуд лагъай ватраны пулдин тақытар гудайвал я. Къейд ийин, "Тешкилат терг хұнинъ галаз алакъалу яз, ківалахдилай элячай күллугчидиз заминвилер гун патал РФ-дин Зегъметдин кодексдик де-гышвилер күхтүнін гъақындай" 2020-йисан 13-иодиз ақуудай 210-нұмрадин Федеральны закондик алай ийисан иодиз талкуль тир дегишвилер күхтүн.

Чи ватанәгълияр - гъар сана

Адан бажарагъди вири гъейранарна

Бажарагълу лезги манидар Селим Абдулазизович АЛАГЬЯРОВ "Голос" шоуда гъалиб хайдалай күлху тирвал машгүр хана.

Селим Алағыров 1987-йисан декабрдиз Гроздың шегъерда дидедиз хана. Чечнәда сад лагъай дяве кылы фейдалай күлху адан хизан Дербент шегъердиз, ахпа Махачқаладиз күн хъхана.

Селима хиве къазыйвал, ада гъвечи чавалай манияр тамамариз, конкурсын иштиракис зечиң. Къейдана къланда хын, Селиман диде Майя Рагимхановна музықадин рекъяр муаллим я. Жекъиль манидардин буба хирург я, ада Дербентдин медколпреджада ківалахна.

Селимаз гъеле аялзамас машгүр жедай, Италиядин Лучано Павароттидин мектебдиз кіелиз фидай мумкинвал хъанай. А чавуз гъвечи Селиман бажарагъди Азербайжанды авай Италиядин векил М. Косто гъейранарнай. Музықадин рекъяр кіелун патал Италиядиз ракъурдай фикирдал атайла, Селиман вилик Азербайжандин ватандашвал къабулунин шарты эцигна. Амма 8-йисан яшда авай Селима, ватанпересвал къапурунади, а кардик кыл кутунач.

Селиман алакъунрикай хабар хәйи Дағыстандин машгүр композитор ва муаллим Мурад Кажлаева 1999-йисуз ам А. Свешникован тіварунихъ галай хордиди искусствонын академиядиз (исята академия адан бине күтеп В. С. Попован тіварунихъ гала) къабулна. Такъатрин жигъетдай четинвилера гъатуниз килинга, са тіммил чавалай диде-буба чипин гада ківализ хуңиз мажбур хана.

Гүльгүнлай, Махачқалада Готфрид Гъасанован тіварунихъ галай музықадин училище ақылттарайды күлху, Селиман вичин вилик Москвада авай Гнесинан тіварунихъ галай музықадин машгүр училищедик экечідай макъсад эцигна. Гәр вуж хъайтәни къабул тиизиз училищедик экечідайла, Селиман конкурсдин комиссиядидекиларни тажубарна. Икі, читин синағайрыны имтиғанрай рефтьилелди ақыттай Селимакай, дағыстанвийрикай сад лагъайди яз, Москвадин музчилищедин академический пенидин факультетдин студент хана. Ина адан вилик вичин риқ алай

кардин, пешедин рекъяр мадни вилик фидай рекъерни мумкинвилер ачу хана. Манияр тамамарунин устад-вилин рекъяр международный школадин бине күтхурукай сад тир ва аниң рөгъбер, хордиди искусствонын академиядиз профессор Дмитрий Вдовина, вирибүркай хъяна, анжас Селим вичин школадиз къабулна. Ина Селима А. Веденикован ва С. Москалкован рөгъбервилер кваз чирвилер, вердишилдер артухарна.

С.Алағыровахъ лирикадин драмадин надир сес ава. Музықадин, манидарвилин рекъе адахъ хейлин конкурсын агалкъунар хъана. Ам "Перепелочка", "Таланты XXI века", "Марьяна" ва хейлин маса конкурсын гъалиби я. Манидардин репертуардик Италиядин барокко стилдин күгъне манияр, ықвін постмодернизмдин эсерар ква. Селимаз виридалайни кроссовер (неоклассика) стиль муквя я.

2016-йисан сентябрдиз С.Алағыров 5-сеферда яз кылы фейи манийрин международный «Золотой голос России» фестивалдин Гран-придиз лайиху хъана. Виш манидарды иштиракай и чехи конкурсын жкоридин кылы дүньядын операдин сөгнеда машгүр Любовь Казарновская акъвазнавай.

Селима лезгийрин меденитдин мярекатрани иштиракава. 2015-йисуз ам Москвадин меденитдин центради "Дағыстандиз вафалувал къалурунай" медалданды къейдна.

Алатай ийисара Гроздың шегъерда кылы фейи "Суперзвезда" конкурсын Селим вичин командадин на-сигынчы хана.

1-каналды къалурай "Голос" конкурсында къаңчар гъаливал Селим Алағырован виридалайни зурба агалкъун хъана. Хъсан тәжрибани агалкъунар авай манидарди М. Магомаеван "Чертово колесо" мани тамамарна ва ам Александр Градскийдин вичин командадиз къабулна. "Голос" конкурсын финалдин пай 2017-йисан 29-декабрдиз кылы фенай. Нетижада тамашачири гъаливил Селим лайиху тирди тестикъарнай. Селиман агалкъунни вири ватанәгълийрик, дағыстанвийрик, чеченвийрик ва масабурунни дамах күтунай.

2017-йисуз адаz "Дағыстандиз лайиху артист" тівар гана. 2017-йисалай, "Голос" конкурсын гъалиб хайдалай күлху, адакай А. Градский кылы авай "Градский Холл" театрдин манидар хъана. И театрда галаз-галаз кыве 2017-йисуз тешкилай Селиман кылдин концертдин зал сиве-сивди аңдана. Театрдин ківалахдилай гъейри, С.Алағырова манияр тамамарунин рекъяр вичин авторвилин "ACA" (Академия Селима Алағырова) школаны ачу хана. Машгүр композитор-рихъ галас ківалахнади, Селиман вичин репертуар цийи манийралди гөйеншарзая. Музықадын галаз агалкъалу гзаф проекта, конкурсын, жюридин векил яз, ада датана иштиракава.

Зурба агалкъунар авай ватанәгълидіхъ күй сағывал ва гъамиша гъаливилер хурай!

Көз чидани?

Кукупдикай итижлу делилар

- Ақырабдин (скорпион) ағуди күпіздіз зарап гуда.
- Адет яз, кукупдіри чипи мукар түккүйрдач, абуру какаяр маса къушарин гъазур мукара хада.
- Цава лув гудайла, кукупдін ранг вагыши къушрандаш ушшар жеда. И кар себеб яз, кукупдіри мукарал алай маса къушариз кичерар гузва ва, абуру мукарай катайла, фена анра тадиз кака хазва.
- "Кукуп!" тівар а къушран "ку-ку"-дихъ галаз агалкъалу я. Францияда, Болгарияда, Чехияда, Германияда, Великобританияда ва Италияды адал ушшар жүрдін тіварар ала.
- Чавуз экъечайла, кукупдірай, ақваз ва ял ягъ тавуна, 3600 километрдин мензилдиз къван лув гуз жеда.

- Эгер кукуп! яшамиш жезвай тата зиянкар ташарратар артух хайитла, ам абуру вири тергиз алахъда.
- Винел патан акунрай кукуп! гъвечи чинеругдиз ушшар яз гъисабзаза.
- Адеддин кукупдін яргывал 32-34 сантиметрдив агалкъада, ахъайнавай луварин яргывал - 55-65 сантиметрдив. Адан заланвал 80-190 граммдай ибарат жеда.
- Чипин какаяр маса къушарин мукара хазвайвиял кукупдін шарагар жүреба-жүре къушари чехи ийизва. Са сезонда кукупді 8-далай 25-дал къван какаяр хазва.
- Тіебиатда кукупді 10-йисуз къван яшамиш жезвай.
- Россияда хъурунин, ахмакъын юғы яз гъисабзаза 1-апрель Шотландияда кукупдін юғы яз къейдзая.

Дүньяды

116 йис къейдна

"Unilad" чешмеди хабар гузвойвал, дүньядын винел виридалайни яшлубурукай сад яз гъисабзаза Америкадын ағылай Хестер Форда и йикъара вичин 116 йис къейдна.

Ам Кыблепатан Каролина штатдин Ланкастер округда тахминан 1904-1905-йисара дидедиз хъана. 14 йис тамам хъайила, ам гъульпүз фена. Сад лагъай аял хъайила, и дишегълидин 15 йис тир. 12 аялдин диде Хестер Форд 68 хүтүлдин, 125 птүлдин ва 120 штүлдин чехи баде я.

Чешмеди делилралди, 108 йис тамам жедалди, ам садрани духтурханадын фенен ва садан күмекни галачиз яшамиш хъана. Эхиримжи ийисара дидедин патав пуд руш хтанва.

Хестер Фордан къатунар, зигъин хи яз ама, масадан күмек галачиз адавай хүрек нез, гъвечи мензилріз физ жезва.

Яргын уымуърдин сир вуч я лагъана хабар къурла, ада ихтиң жаваб гана: "Са сирни авач. Зун адетдин къайдада яшамиш жезва".

Коронавирусдиз акси дарман

Китайдын фармацевтикаидин Sinopharm ("Синофарм") корпорацияди коронавирусдиз акси яз гъазурзазай дарман (вакцина) 2020-йисан декабрдин ваца маса гуз эгечіда. "Газета.ru" изданин малуматралди, адан къимет 150 доллардиз (11 ағзұр маңат) барабар жеда.

Алай вахтунда дарман международный клиникайра ахтармашзана. И ківалах күтәгъидалай күлху, вакцина регистрация ийдайвал я.

Корпорациядин партийный комитетдин секретарь Лю Цинчжэнян гафаралди, Пекиндин биопрепаратар ахтармашдай институттуди 100 млн вакцинар ақъуддайвал я.

Кабулда - хъиткынарунар

"Tolo News" агентстводи хабар гузвойвал, Афғанистандын Кабул шегъердин са шумуд районда ракетайрин са шумуд снаряд хъиткынна.

Улькедин МВД-дин делилралди, ракетаяр рекъяр физвай кыве улақьадай ахъайна. И вакъиадин шағындар хъайи бурун гафаралди, къейбүр авач. Хирер-къаңылар хъайи са шумуд кас духтурханадыз ағакъарна.

Афғанистандын мулкарал кардик квай экстремистрин са дестедини и кар вичел къачунвач.

Къейд ийин хын, Кабулда ягъунар, хъиткынарунар мукъвалим мукъвалим жезва. Мисал яз, са шумуд юғ идалай вилик, 11-августдиз, шегъерда улақьадай эцигнавай миңнатысдин мина хъиткынна. Нетижада са кас къена, къедал хирер хана.

3-августдиз миняр эцигнавай улақьадай хъиткынарунин нетижада вад кас төлеф, яхъури кыве касдиз жүреба-жүре хасараттывилер хана.

Къадагъя авунва

Кеферпатан Кореядын регъбер Ким Чен Ына улькедин ағылайриз ківалера кицер хүн къадагъя авунва. "Лента.ru" изданин малуматралди, ихтиң къабулун Ким Чен Ына кицер капитализмдин гүзлүр яржар яз гъисабунихъ галаз ала-къалу я.

Бязи изданийри хабар гузвойвал, ихтиң къарап къабулунин асулы себеб улькведе недай-хъвадай сүрсөтдихъ галаз агалкъалу яз арадал атанвай четин гъалар я. Чекадин ағылайриз вай къастуналди кицер вахчұзва ва абуру я зоопаркіз вахчұзва, я рестораннан маса гузва.

Виликдай СМИ-ри хабар гайивал, США-дин гъайванар худай "Humane Society International" обществодин векилри Кыблепатан Кореяды 70 киц къутармишна. Абуру кицин якъялзазай ва маса гузвой фермадиз ихтиң "карчивал" акъвазарун теклифна.

Дүздал акъудна

ША-дин юстициядидин министерстводин векилри 10 йисалай виниз Китайдын хийирдиз жасусвал (шпиона) авур ЦРУ-дин виликан күллугчылар дүздал акъудна. Идакай "Лента.ru" чешмеди хабар гузва.

Александр Юк Чин Ма США-дин гражданин я. Адан гафаралди, 2001-йисуз Пекиндин разведкади адаz сифте яз США-дикай малумат агақтаруны 50 ағзұр доллар гана. Гульгүнлай и кар 10 йисан къене давам хана.

Александр Юк Чин Ма гила вичин уымуърдин амай пай дүстегъада ахъудда. Алай вахтунда адан 67 йис хъана. Идалай гъейри, ЦРУ-да күллугчы авур ада мукъва-къилидин Китайдын хийирдиз ківалахна.

Чешмеди хабар гузвойвал, ЦРУ-да ківалахай 1982-1989-йисара Александраз сирлү малуматрикай делилар ківатдай мумкинвал хъана. Гульгүнлай ада ФБР-да таржумачидин везифа тармамарна. Инани жасусды вичин асулы ківалах давамарна.

Къейд ийин хын, ЦРУ ва ФБР США-дин хатасузвал таъминарзай күрүллушар я.

Эхиримжи ийисара Китайдын ва США-дин арада алақаярекъибүр яз ама. Ульквейри алишверишидин дяве кылы ту-хузва.

Чин гъазурайди - Куругъыл ФЕРЗАЛИЕВ

понедельник, 24 августа**РГВК**

- 06.50 «Заряжайся!» 0+
 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
 08.05 «Заряжайся!» 0+
 08.15 «Здравствуй, мир!»
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Д/с «Земля. Территория загадок»
 09.25 Х/ф «Солдат Иван Бровкин» 0+
 11.25 «Служба Родине»
 11.55 «Годекан» 6+
 12.30 Время новостей Дагестана
 12.50 Х/ф «Сердца четырех» 0+
 14.30 Время новостей Дагестана
 14.55 «Человек и право»
 16.05 «Арт-клуб» 0+
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.55 Д/с «Ищезновения»
 17.25 Т/с «Семейный альбом» 13 с.
 18.25 Мультфильм 0+

18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»**19.30 Время новостей Дагестана****20.00 Время новостей. Махачкала****20.20 «Здоровье»****21.05 Экологический вестник****21.20 «Учимся побеждать»****21.40 «Дагестан туристический» 6+****22.00 «На виду»****22.30 Время новостей Дагестана****23.00 Время новостей.****23.20 «Угол зрения»****23.50 Д/с «Легенды науки» 1 с.****00.30 Время новостей Дагестана****01.00 Время новостей. Махачкала****01.15 Передача на табасаранском языке «Мил»****01.50 «На виду»****02.15 Экологич.вестник****ПЕРВЫЙ**

- 5.00, 9.25 Доброе утро. (12+).
 9.00, 3.00 Новости. (16+).
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00, 15.00 Новости.
 12.15, 17.00, 1.25, 3.05 Время покажет. (16+).
 15.15 Давай поженимся! (16+).
 16.00 Мужское/Женское. (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.40 На самом деле. (16+).
 19.40 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время. (16+).
 21.30 Т/с «В созвездии Стрельца». (16+).
 23.30 Художественный фильм «Жила-была одна баба». (16+).

РОССИЯ 1

- 09.00 Канал «Шалбуз-даг» на лезгинском языке
17.15 Республика.
17.40 Док. фильм. «Наш Расул»
21.05 Вести Дагестан Местное время
12.00, 15.00 Новости.
12.15, 17.00, 1.25, 3.05 Время покажет. (16+).
15.15 Давай поженимся! (16+).
16.00 Мужское/Женское. (16+).
18.00 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
19.40 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время. (16+).
21.30 Т/с «Сердце матери». (12+).
23.30 Художественный фильм «Жила-была одна баба». (16+).

НТВ

- 5.05 Телевизионный сериал «Мухтар. Новый след». (16+).
8.00 Утро. Самое лучшее. (16+).
9.45 Тест на отцовство. (16+).
10.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.25 Сегодн.
8.25, 10.25 Т/с «Высокие ставки». (16+).
13.25 Чрезвычайное проишествие. Обзор. (12+).
14.00 Место встречи.
14.20, 18.40 60 минут.
15.00, 14.30, 21.05 Вести.
15.15 О самом главном. (12+).
16.00 Мужское/Женское. (16+).
18.00 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
19.40 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время. (16+).
21.30 Т/с «В созвездии Стрельца». (16+).
23.35 Х/ф «Жила-была одна баба». (16+).
1.35 Место встречи. (16+).
3.10 Их нравы.
3.35 Телевизионный сериал «Отдел 44». (16+).
6.10 6 кадров. (16+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.35 Давай разведемся!
9.45 Тест на отцовство. (16+).
11.55, 5.25 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.55, 4.35 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.00, 4.10 Д/ф «Порча». (16+).
14.50 Город новостей.
15.05, 3.35 Т/с «Отец Браун». (16+).
16.55 Д/ф «Женщины Владислава Гапкина». (16+).
19.00 Мелодрама «Список желаний». (Украина). (16+).
21.15 Телевизионный сериал «Лихач». (16+).
23.35 Телевизионный сериал «Четвертая смена». (16+).
1.35 Место встречи.
1.40 Место встречи. (16+).
1.55 Телевизионный сериал «Личная жизнь доктора Селивановой». (16+).
6.05 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 6.00 Настроение.
8.15 Т/с «Каменская». (16+).
10.20 Д/ф «Анна Семенович. Я горячая штука». (12+).
11.30, 14.30, 17.50, 22.00 События.
11.50 Т/с «Она написала убийство». (12+).
13.40, 5.05 Мой герой. (12+).
14.50 Город новостей.
15.05, 3.35 Т/с «Отец Браун». (16+).
16.55 Д/ф «Женщины Владислава Гапкина». (16+).
19.00 Мелодрама «Список желаний». (Украина). (16+).
21.25 Открытый эфир.
22.45 Между тем.
23.15 Танковый биатлон-2020. Индивидуальная гонка.
2.15 Х/ф «Дерзость».
3.50 Х/ф «Дом, в котором я живу».
5.25 Д/ф «Если бы Стalin поехал в Америку».
18.50 Д/с «Битва ставок». «Смена стратегий».
19.40 Скрытые угрозы». «Альманах 30».
20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым». «Операция «Соловьи». Как развалили компанию США».
21.25 Открытый эфир.
22.45 Между тем.
23.15 Танковый биатлон-2020. Индивидуальная гонка.
2.15 Х/ф «Дерзость».
3.50 Х/ф «Дом, в котором я живу».
5.25 Д/ф «Выбор Филби».

ЗВЕЗДА

- 6.00 Сегодня утром.
8.00, 13.00, 18.00, 21.15 Новости дня.
8.20, 10.20, 13.15, 14.05 Т/с «Личное дело капитана Рюмина». (16+).
10.00, 23.00 Дневник АрМИ-2020.
14.00 Военные новости.
18.30 Специальный репортаж.
18.50 Д/с «Битва ставок». «Война на южном фланге».
19.40 Легенды армии с Александром Маршалом. Г. Речкалов».
20.25 Уника из прошлого». «Загадка одного следа. Банды диверсантов против советского тыла.
21.25 Открытый эфир.
22.45 Между тем.
23.15 Танковый биатлон-2020. Индивидуальная гонка.
2.15 Х/ф «Находка».
3.55 Х/ф «Львиная доля».
5.35 Д/с «Москва фронту».

вторник, 25 августа**РГВК**

- 06.50 «Заряжайся!»
 07.00 Новости Дагестана
 07.20 Передача на лакском языке «Мил»
 08.00 «Заряжайся!» 0+
 08.05 Мультифильм 0+
 08.30 Новости Дагестана
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Д/с «Ищезновения»
 09.25 Х/ф «Дестри снова в седле»
 11.10 Д/ф «У Древнего Каспия» 0+
 11.30 Т/с «Семейный альбом» 13 с.
 12.30 Новости Дагестана
 12.50 «Здоровье»
 13.40 «Угол зрения»
 14.10 «Экологический вестник»
 14.30 Новости Дагестана
 14.55 «На виду»
 15.25 «Дагестан туристический» 6+
 15.45 «Учимся побеждать»
 16.05 Мультифильм 0+

16.20 «Дагестанский календарь» 0+**16.30 Время новостей Дагестана****16.55 Д/с «Земля. Территория загадок»****17.25 Т/с «Семейный альбом» 14 с.****18.25 Мультифильм 0+****18.45 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»****19.30 Новости Дагестана****20.00 Время новостей. Махачкала****20.20 «Подробности»****20.50 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни»****21.40 «Молодежный микс»****21.55 «Человек и вера»****22.30 Новости Дагестана****23.00 Новости Дагестана****23.20 «Память поколений. Магомед Гамзатов»****00.05 Фильм-концерт «Когда поют горы» 0+****00.35 Георгий Данелия. Небеса не обманешь. (16+).****01.00 Время новостей. Махачкала****ПЕРВЫЙ**

- 5.00, 9.25 Доброе утро. (12+).
 9.00, 3.00 Новости. (16+).
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00, 15.00 Новости.
 12.15, 17.00, 1.30, 3.05 Время покажет. (16+).
 15.15 Давай поженимся! (16+).
 16.00 Мужское/Женское. (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.40 На самом деле. (16+).
 19.40 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время. (16+).
 21.30 Т/с «В созвездии Стрельца». (16+).
 23.35 Х/ф «Жила-была одна баба». (16+).

РОССИЯ 1

- 09.00 Канал «Алшан»
17.15 Акт.интервью. Главный архитектор гор. Дербента
18.00 Актуальное интервью. Поисковое движение
18.05 «Своих не сдаем».
17.15 Актуальное интервью. Детская безопасность
18.00, 17.00, 1.30, 3.05 Время покажет. (16+).
15.15 Давай поженимся! (16+).
20.20 Проект «Мы – народ российский. Дагестан многонациональный»
20.50 «Здоровье»
21.40 «Дагестан туристический» 6+
21.55 «Городская среда»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Новости Дагестана
23.20 Т/с «Аугтадаф»
00.00 Фильм-концерт «Лакские песни» 0+
00.30 Новости Дагестана
01.00 Время новостей. Махачкала

НТВ

- 5.05 Телевизионный сериал «Мухтар. Новый след». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее. (16+).
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.25 Сегодн.
8.25, 10.25 Т/с «Высокие ставки». (16+).
13.25 Чрезвычайное проишествие. Обзор. (12+).
14.00 Место встречи.
14.20, 18.40 60 минут.
15.00, 14.30, 21.05 Вести.
15.15 О самом главном. (12+).
16.00 Мужское/Женское. (16+).
18.00 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
19.40 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время. (16+).
21.30 Т/с «В созвездии Стрельца». (16+).
23.35 Телевизионный сериал «Четвертая смена». (16+).
1.35 Место встречи. (16+).
1.40 Место встречи. (16+).
1.55 Телевизионный сериал «Сердце матери». (12+).
2.15 Т/с «Доктор Рихтер». (16+).
3.35 Телевизионный сериал «Отдел 44». (16+).
6.05 Домашняя кухня. (16+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30 6 кадров. (16+).
6.45 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.50 Давай разведемся!
9.45 Тест на отцовство. (16+).
10.10, 15.15 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.20 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.30, 5.10 Д/ф «Порча». (16+).
15.05 Мелодрама «Свой чужой сын». (Россия - Украина). (16+).</

ПЯТНИЦА, 28 августа**РГВК**

- 06.45** «Заряжайся!» 0+
- 07.00** Новости Дагестана
- 07.20** Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманги»
- 08.00** «Заряжайся!» 0+
- 08.10** Мультифильмы 0+
- 08.30** Новости Дагестана
- 08.50** «Заряжайся!» 0+
- 08.55** Д/с «Земля». Территория загадок»
- 09.25** Х/ф «Джентльмены предпочитают блондинок»
- 11.05** Д/ф «Кубачи от четверга до четверга» б+
- 11.30** Т/с «Непридуманная жизнь» 2 с.
- 12.30** Новости Дагестана
- 12.50** «Дагестанский календарь» 0+
- 12.55** Х/ф «Акваланги на дне» 0+
- 14.30** Новости Дагестана

14.50 «Кунацкая»**15.35 «Агросектор»****16.05 «Прогулки по музею»****16.30 Новости Дагестана****16.55 Театр на Таганке представляет: Музикальный спектакль «Я, Высоцкий Владимир...»****18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, хальк гетмес»****19.30 Новости Дагестана****20.00 Новости Дагестана****20.20 «Подробности»****20.45 «На виду спорта»****21.20 «Молодежный микс»****21.40 «Психологическая азбука»****21.55 «Круглый стол»****22.30 Новости Дагестана****23.00 Новости Дагестана****23.20 «Глобальная сеть»****23.55 Д/с «Легенды науки»****00.30 Новости Дагестана****01.00 Новости Дагестана****ПЕРВЫЙ**

5.00, 9.25 Доброе утро. (12+).

9.00 Новости. (16+).

9.55, 3.45 Модный приговор.

10.55 Жить здорово! (16+).

12.00, 15.00 Новости.

12.15, 17.00 Время пожетимся! (16+).

15.15, 4.30 Давай пожетимся! (16+).

16.00 Мужское/Женское. (16+).

18.00 Вечерние новости.

18.40 Человек и закон. (16+).

19.40 Телеигра «Поле чудес».

21.00 Время. (16+).

21.30 Точь-в-точку. Лучшее. (16+).

23.30 Х/ф «Убийство в Восточном экспрессе».

23.55 Д/с «Легенды науки»

00.30 Новости Дагестана

01.00 Новости Дагестана

РОССИЯ 1

07.35-07.41 Местное время Вести Дагестан

09.00 Канал национального вещания «Лалаан» на рутульском языке

14.30 Местное время Вести Дагестан

21.05 Местное время Вести Дагестан

11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести.

11.30 Судьба человека с Борисом Корневниковым.

12.40, 18.40 60 минут.

14.55 Т/с «Тайны следствия».

17.15 Андрей Малахов. Прямой эфир.

21.20 Т/с «Сердце матери».

1.25 Х/ф «Когда его совсем не ждешь».

3.00 Наедине со всеми.

НТВ

5.05 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).

6.00 Утро. Самое лучшее. (16+).

8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодн

8.25, 10.25 Телевизионный сериал «Высокие ставки. Реванш».

13.25 Чрезвычайное проишествие. Обзор.

14.00 Место встречи.

16.25 ДНК. (16+).

17.25 Жди меня. (12+).

18.30, 19.40 Телевизионный сериал «Балабол».

21.15 Телевизионный сериал «Лихач».

23.25 Захар Прилепин. Уроки русского.

23.50 Телевизионный сериал «Четвертая смена».

1.50 Место встречи. (16+).

3.25 Судебный детектив.

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).

6.45-5.40 По делам несовершеннолетних.

8.50, 4.50 Давай разведемся! (16+).

10.00 Тест на отцовство.

(16+).

12.10, 4.00 Д/ф «Реальная мистика». (16+).

13.20, 3.35 Д/ф «Понять. Простить».

14.25, 3.10 Д/ф «Порча».

14.55 Т/с «Каменская».

0.50 Х/ф «Сицилианская защита».

2.20 Петровка. 38. (16+).

2.35 Х/ф «Семейное дело».

23.30 Мелодрама «Танкисты своих не бросают».

(16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.

8.10 Смех с доставкой на дом. (12+).

8.35 Х/ф «Вокзал для двоих».

11.30, 14.30, 22.00 События.

(16+).

11.50, 15.05 Х/ф «Маменькин сынок».

(12+).

14.50 Город новостей.

16.10 Т/с «Один день, одна ночь».

(12+).

19.55 Х/ф «Опасный круг».

(12+).

22.35 Т/с «Каменская».

(16+).

0.50 Х/ф «Сицилианская защита».

(12+).

2.20 Петровка. 38. (16+).

2.35 Х/ф «Семейное дело».

(12+).

5.45 Д/с «Обложка».

(16+).

ЗВЕЗДА

6.05 Д/с «Оружие Победы».

6.20 8.20 Х/ф «Форт Росс».

8.00 13.00, 18.00, 21.15 Новости дня.

9.00, 10.20, 13.20, 14.05 Т/с «Отдел С.С.Р.».

(16+).

10.00, 23.00 Дневник АрМИ-2020.

14.00 Военные новости.

18.40 Х/ф «Классик».

20.55, 21.25 Д/ф «Легенды госбезопасности. Юрий Андропов. Рыцарь холодной войны».

(16+).

22.10 Десять фотографий. Е. Драпеко.

23.15 Танковый биатлон-2020. Индивидуальная гонка.

2.15 Х/ф «Находка».

3.55 Д/ф «Калашников».

4.20 Д/ф «Афганский дракон».

суббота, 29 августа**РГВК**

- 07.00** Новости Дагестана
- 07.20** Передача на кумыкском языке «Заманлы гете, хальк гетмес»
- 08.00** Мультифильмы 0+
- 08.30** Новости Дагестана
- 08.55** Х/ф «Не покидай»
- 11.15** «Дагестанский календарь» 0+
- 11.20** «Мой малыш»
- 11.50** «Круглый стол»
- 12.30** Концерт Хиринду-Сифи Султановой
- 13.30** «На виду. Спорт»
- 14.25** «Молодежный микс»
- 14.45** «Подробности»
- 15.10** «Герои мирного времени. Муродис Алидубров»
- 15.45** «Дагестанский календарь» 0+
- 15.50** «Здоровству, мир!» 0+
- 16.30** Новости Дагестана
- 16.55** Дагестанская кино. Х/ф «Тучи покидают небо»

18.35 Золотая коллекция фильмов о родном крае. «Олени под облаками» 0+**18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»****19.30 Время новостей Дагестана****20.00 Проект «Мы – народ многонациональный»****20.45 «Первая студия»****21.40 «Дагестанский туристический календарь» 0+****21.55 «Городской срез»**

Дин Исламдин эдебар ва ахлакъар

Ямин МЕГЬАМЕДОВ,
диндин рекъяй алым

И сеферда чна хъсан ахлакъар гьи-
бур ятла лугъуда. Инъе абу:
 - сабур авун ва азиятар эхун;
 - Аллагъадъал “тавакул” авун (адак
кlevi умуд кутун);
 - жувалай масадаз артуханвал ва
хийир гун клан хъун;
 - адалатлувал ва дуъзвал;
 - регъимлувал;
 - гъялувал (намуслувал, виждан-
лувал);
 - керчеквал;
 - жумартвал;
 - умунал (рөгъульувал, утаниши-
вал, дамахсузвал).

Пис ахлакъик зулум, пехилвал, ал-
датмишун, “рия” (масадаз къалупурн пат-
ал кар авун, показуха), лавгъавал,
фурсар (кувал къару хъун, жув вине
къун), ажувал ва темпелвал акатзава.
Абурукай жезмай къван яргъаз хъана
кланда.

Ахлакъар инсандин чанда авай гъя-
лар ва хесетар я. Абу, тербия гана, хъса-
наризни жеда ва, къайгъусудиз туна,
дүвзгъун тербия тагана - чуризни (писди
ийиз). Гъавилий Исламда хъсан ахлакъ-
риз еке фикир гана ва мусурманриз абу-
рухъ эвер гузва. Абурул амал ийиз алахъ-
зувайбуруз еке суваб ва хийир жезва.

Лагъана кланда, Ислами мусурман-
ризай чин чанариз (нефсериз) хъсан
тербия гун истемишзава. Исламди ин-
сандин иман адан чандин лайихлуви-
лихъ ва адан Ислам хъсан ахлакърихъ
галаз алахъалу ийизва. Аллагъ-Таала-
ди Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин
патай салават ва саламар хъурай вичиз)
екез тарифнава. Къуръанда лагъанва,
(68-суре, 4-аят, мана): “**Ва гъакъ-
иқъатда, вахъ (эй, Пайгъамбар)** чехи
дережадин ахлакъар ава (вун зурба ах-
лакъад ала)”. Гъакъни Аллагъди Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай сала-
ват ва саламар хъурай вичиз) адахъ
хъсан ахлакъар хъун эмирнава. Къуръ-
анда лагъанва, (41-суре, 34-аят, мана):
“**Ва сад хъиз жедач хъсанвални (Ал-
лагъиз мұмтұльғывал - хъсан кар)** пис-
вал (Адас асивал - пис кар). Алуда вуна
(ваз абуру авур писвал) генани хъсан
кардалди (гъил къачуналди, реғым
авуналди, хъсанвал авуналди). Инъе
ви ва вичин арада адават (душманвал)
авайди лап мукъвал дуст хъиз хъанва”.

Аллагъадъи хъсан ахлакърикай Жен-
нетдиз фидай мумкинвал гузтай себеб
авунва. Къуръанда лагъанва, (3-суре,
133, 134-аят, мана): “**Ва гъерекатая күн-
не (чилишиши хъухъ)** куя Раббин
багъишламишунихъ ва Женнетдихъ -
вичин гъяркъувал цаварни чил къван
авай, гъазурнавай (Аллагъадъикай) киче-
буруз (133). Чип шад гъаларани, паш-
ман (четин) гъаларани (Аллагъдин ре-
кье) харжзавай ва чинн хъел (къуна)
акъвазарзавай, инсанрилай гъил къа-
чувай. Аллагъадъиз (ахътин) хъсан крат
ийизвайбурун къанда!” (134).

Аллагъадъи Вичин Пайгъамбар (къуй
Аллагъдин патай салават ва саламар
хъурай вичиз) гъакъни хъсан ахлакъар
тамам дережадив агақарун патал ра-
къурнава. Гъадисда лагъанва (мана):
“**Гъакъикъатда, зун ракъурнава (пай-
гъамбар яз) - затамам дережадив ага-
қарун патал хъсан ахлакъар**”.
(Байгъакъий).

Мад са гъадисда хъсан ахлакърин
гъакъиндай баян ганва: “**(Къияматдин
Юкъуз) Терезрал хъсан ахлакърилай
залан шей жедач**” (Тирмизий).

Маса гъадисда лагъанва: “**Вирида-
лайни тамам иман авай мұмминар ви-
ридалайни хъсан ахлакъар авайбура**”
(Абу-Давуд).

“**Гъакъикъатда, көекай заз вирида-
лайни кләнибур ва виридалайни заз
мукъалбур межлисда Къияматдин
Юкъуз-виридалайни ахлакъриз хъсан-
бур я**”, - лагъанва мад са гъадисда
(Тирмизий).

Са гъадисда къалурнавайвал, Пай-
гъамбардивай (къуй Аллагъдин патай
салават ва саламар хъурай вичиз) ха-
бар къуна: “**Виридалайни хъсан амал
гъим я?**”. Ада (къуй Аллагъдин патай
салават ва саламар хъурай вичиз) ла-
гъанва: “**Хъсан ахлакъар**”. “**Виридалайни
газф ты карди Женнетдиз ракъурда**”, -
мад са сувал вугана. Ада (къуй Аллагъ-
дин патай салават ва саламар хъурай
вичиз) жаваб гана: “**Аллағыдикай киче-
виили ва хъсан ахлакъри**” (Гъайсамий).

И аятрилай ва гъадисролай гъейри,
хъсан ахлакърин гъакъиндай делилар
мадни ава. Аллагъадъи гайитла, къведай
нумрадилай гаттунна, чна хъсан гъар са
ахлакъдиз къилди ва геъеншдиз баянار
гуда. Абурукай чирвилер хъуниай ин-
сандин еке хийир ава. Мадни, абурун
куймекалди чакай вуж хъсан ахлакъар
авай кас ятла чириз жеда.

Ихтияр авани?

Салим МУРАДАЛИЕВ

Гзаф душушьра иллаки хуруну
чкада күнчедай фидай чавуз хъсандиз
дигмиш хъсанвай ичер, чукъверар, маса
емишар алај тараарин хилер аквада.
Темягъни фида, атлан, дад аквазни клан
жеда. Амма суал арадал къвезава: их-
тияр авани? Шариатдин къанунралди-
вава! Чара касдин багъда, сала авай та-
тарилай, жукъундилай күнчедихъ ақват-
навай хилерилай, анин иесидин рази-
вал авачиз, емишар атлун къадагъа я.

И кар тестикъарзавай делилни ава.
Ибн Аббаса (къуй ададай Аллагъ рази
хъурай) агақараивал, Пайгъамбарди
(къуй Аллагъдин патай салават ва са-
ламар хъурай вичиз) лагъана: “**Гъич са-
дазни вичин стхадин эменинидикай,
ада багъишнавай замлар квачиз, къа-
чудай ихтиярар авац**” (аль-Бейхаки).

(Макъала къында, “аль-мутамад фи аль-Фикхи
аш-Шафии” чешмедин менфят къачунва. Мугъаммад аз-Зухейлий).

Диндин месэлайриз талукуя суалар пайдай хъайитла, ватцапдин
8-989-653-42-35 нумрадиз къыхихъ.

Дин

Спорт

Чемпионвилин чүл хъуда

Москвада, Абдулманап Нурмегъамедован къамат рикъел хъуниз
бахшина, къиле тухудай турнирда Мухаммед Эминова ярумчук къе-
зил заланвиляй чемпионвилин чүл хъун патал бягъс тухуда.

Rik'el хкин, Fight Night Global-ди (какахъай единоборствойрай
бягъсер къиле тухудай международный организация) GFC организа-
циядихъ галаз санал 9-сентябрдиз, тренер А.Нурмегъамедован
еку къамат рикъел хъунин лишан яз, турнир къиле тухуда.

М.Эминовахъ галаз Агъмедин Балкозова вичин къуватар ахтармиш-
да. А.Балкозова MMA-дай 12 бягъс къиле тухвана, абурукай 9-да гъа-
либвал къазанмишна, къеда кумукъна, са бягъс садан хийирдизни
хъанач. Чи ватандашди лагъайтла, MMA-дай 10 бягъс къиле тухвана,
анжак са сеферда кумукъна, амайбира гъалибителер къазанмишна.

Къурагъа - спортдин серенжемар

Дагъустан Республикада Вириорсиядин
физкультурникрин юға Вириорсиядин
Олимпиададин юға къейд авунин серъят-
ра аваз Къурагъа районда спортдин къве мя-
рекат къиле тухвана.

Икк, 8-августдиз Къурагъа хуруну стади-
ондал жегъилрин арада спортдин милли жу-
рейрай акъажунар тешкилна. Абу ачухуниз
талукарнавай шад мярекатад райондин физи-
ческий культурдин спортдин ва жегъил-
рин къарин рекъяй отделдин начальник Рами-
з Рамазанова вирида спортдин сувар таб-
рикна, тамам 5 ваца каратинда хайдалай
къулху спортдин мярекаттив этечи хъувун
иллаки шад жедай кар тирди къейдна.

Акъажунра 150-далай виниз жегъилри
иштиракна. Абу спортдин милли б жу-
рэйдай (къван гадарунай, заланвал хажунай,
турнирдад чене акъудунай, 2 км-диз чукур-
най, къатканы, штанга хажунай (жим лежа)
ва канат ялунай къиле тухвана. Спортдин и
мярекатда гъалиб хъайбуруз медалар, грам-
мотая, пулдин ва спортдал машъул хъув-
ни галаз алахъалу пишкешар гана.

9-августдиз лагъайтла, Къурагъа райондин
администрациядин физический культурдин

дин и жуъре районда вилик тухун, гъакини
спортсменин арада къени адетар ва дустри-
ли алакъаяр мягъкемарун тир. Турнирда Гел-
хенрин хурун жегъилрин команда -1, Кукваз-
рин ва Шимихурун жегъилрин командаяр,
талукуя тирвал, 2 ва 3-чайриз лайихлу хъана.

Гъалибийр пишкешар райондин адми-
нистрациядин отделрин начальник тир Ра-
миз Рамазанова ва Рамазан Катибова вах-
каны. Турнирдин багъяр спортын мукъманрин ва иш-
тиракчирин арада РФ-дин лайихлу дүхтүр,
азаддаказ ва грекринни римлүйрин жуъреда
къуршакар къунай спортдин мастер, алай
вахтунда Москвада яшамиш жевзай Камал-
динов Керим Мегъамедовичи авай.

Волейболдай турнирда гъалиб хъайбу-
руни медалар, грамотаяр, пишкешар вах-
каны. Турнирдин тешкилатчирин виридалай-
ни хъсандин къүгъвайбурни къилдин пишкеш-
шар гуналди къейдна. Турнир гъар йисуз къиле
тухун къарадиз къачунва.

“Бүйнакск-Симферополь-Бүйнакск”

Бүйнакск шегъердай тир Мурад Зияутдин-
нов велосипеддаллас Бүйнакскдай Симфер-
ополдиз фена ва анайни элкъвена Бүйнак-
скдиз хтана. Идакай “Лезги газетдиз” Бүй-
накскдин администрациядин пресс-къул-
лугъди хабар гана.

Санлай къачурла, и маршрутди къазвай 2
700 км мензил М.Зияутдинова 31 юкъуз атлан. Рекъе къайда чурдай крат, шулугъар хъанач.
Велосипеддаллас финал рикъел касдин
гафарий малум хъайивал, икъван гагъди ада
иҳтиян марафонра иштиракчан.

- Зун са шумудра велосипеддаллас Ма-
хачкаладиз фена ва элкъвена хтана. Амма
иқъван яргъал вахтунда сиягъат авуникай гъич

хиялни авуначир. Маршрут хядайвал хъайи-
ла, за яргъалди фикирначир, гъелбетда, -
Крым, - сұъбыетзава М.Зияутдинова.

И мукъвара Бүйнакск шегъердин кыл Исл-
амдин Нургудаев Мурад Зияутдиновахъ
галаз гурушимиш хъана. Мэрди хиве къур-
вал, ада, Интернетдикай менфят къачунади,
вичин ватандашдин маршрут вилив хъзвай.

- Гъелбетда, Мурадан патахъай чи рикъе-
лик сеқинсузвал квай. Гъикл хъи, иҳтиян се-
ренжем кылиз акъудун патал неинки клеви
къаст, гъакл физический жигъетдай викъель-
вал, жуэрэтлувал хъунни герек я. Мурада
жегъилриз, сағълам умъур къиле тухузтай
къасиз хъсан чешне къалурна. Ада иғтилил
умъурда гъамиша чка авайди мадни еке
иҳтиян марафонра иштиракчан.

Бүйнакскдин мэрди М.Зияутдиновавай
рекъе гынхтиң четинвилер гъалтнатла, чи уль-
квидин жуъреба-жуъре регионрин ағылайири
ам гынк къаршиламишнатла, яргъалди хаба-
рар къуна. Эхирдай адав чухсагъул малу-
марнавай Чар вугана, гележегда мадни еке
агалкунар хъун алхинша.

Вичин нубатдай яз, велосипедрал рикъ-
ел жегъилди гуруш тешкилнай, вичин си-
ягъатдиз итижавунай мэрдиз сағърай лагъана.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядик, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министерство

367018, Махачкала,
Насрутдинован пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРОР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ЖАЛИЛОВ

Газет яиса 52 сеферда акъатзана
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гузъчывал авунин рекъял Федеральный къултугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди тукъуыр хъйизва.
Макъалайриз рецензия гузувач ва абур эл-
къвена вахкувач. Редакциядин макъалай-
рин авторрин фикирар сад тахун мумкин я.
Газетда чап авун патап телкифнавай матери-
алара гъланый делилрин дуъзвилин ва керчек-
вилин патахъай жавабдаравлар авторрин чипин
хиве гъятзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Иисан - 63249

Зур иисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.20

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин къче, б.

Тираж 5073

Гъ. - Илишандик квай материалар
гъакъидихъ чаптавайбүр я.

12(1) - Икъван яшар хъянтайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Нумрадиз шиир Лирлийрин устад

(Сулейманан саягъда)

Ш.ШИХМУРАДОВ

Ацуьна са тарцин хилел,
Къуд патаз килигда эвэл,
Кекядя нағымайрик гүзел,
Эл шадариз, эркин билбил.

Галукъайла ви ширин сес,
Акъван иер, акъван серес,
Хаж жечни бес чи гъевес,
Вун акун мурад я, билбил.

Рангарин сагъ сачах я вун,
Чи багъларин дамах я вун,
Гъйран хъана амукъда чун -
Лирлийрин устад я билбил.

Гъзел вилер - нурлу гътер -
Ви сүйдиз къий акъван иер.

Яб гурдавай жеда серсер,

Тіебиатдал ашукъ билбил.

Пакам къияй, ахварамаз,
Къвализ къведа нағъма - аваз,
Хунл ширин сес ганвачи ваз!

Багъларин шагъ, гүзел билбил.

Кемендин чуынгуруд симер
Ви күлфава гүзел, иер.

Зил къадайбурузни эвер,

Къурмиша шад межлис, билбил.

Ша дустар жен чун лап риккин,
Къилелай ви кап алтадин,
Мукъувай хъиз ваз килигин,
Темен гун ваз ифей, билбил.

Вун зи рикле ава даим,
Къурвал физвай дульяя я им.
Мани я ви хупл милайим -
Гъикл бахшдач ваз дастан,
бильбиль!

Машмаш къелем, алучад тар
Къвазнава ваз цуькиз пайгар.
Галукъ тавуй вахъ къай гар,
Мугъман хъухъ заз, марал, -
бильбиль!

Яргъариз фин герек авач,
Зи багъ хътиң безек авач,
Масана ваз ам жагъидач -
Элкъуыгъа чи тарал, билбил.

"Жагъура ваз са къеви рук -
Гъалт тавурай вал чинерук!" (С.С.)
Душманар, акатна харук,
Терг хъуй вири санал, билбил!

Вагъшияр чеб хъана ээмшиш,
Ви сес хъурай цавун ериш!
Вун хъуз чун гъич жедац тешвиш,
Ашукърин Шаъ-Султан - билбил.

И йикъара яшлу шаир, мух-
бир, чехи хизандин къил Абдул-
лаев Дагълар Агъамович рагъ-
метдиз фена.

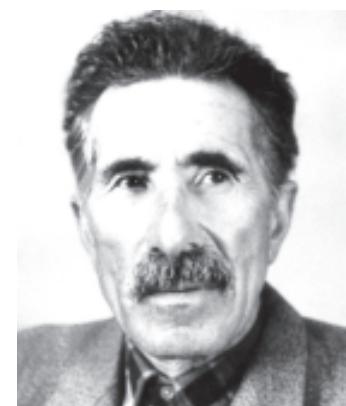
Лезги къелзайбуруз ам Къе-
хуль Дагълар - литературадин
лаклаб (тахалус) алазни чида,
гъикл хъи, адсан сифте эсерар гъа
и тъвар алаз акътана. Ахъцегъ рай-
ондин "Цийий дульяя", республи-
кандин "Коммунист" газетриз из
маса изданийизни.

Д.А. Абдуллаев Ахъцегъ рай-
ондин Къеъхуль ин хуре 1933-
йисуз дидедиз хъана. Ина сиф-
тегъан мектеб, Ахъцегъ юкъван
школа, Буйнакъсқа профтехучи-
лище, Москвада Литературадин
институт акъалттарна.

Гзаф яисара республикандин
"Коммунист" газетда ви Лезги ра-
диода журналистиле къвалхана.

Адан къелемдикай шииррин
ни позмайрин "Чанаҳда варз", "Фи-
киир", "Гатфарин чил", "Сирнав-
зайв булатар", "Цикъвед варз"
лезги чалал ви Москвада 1967-
йисуз урус чалал "Дагъдин ре-
къер" ктабар, цүлдради очеркар-
ни фильтетонар, рекъерин къайдер,
зарисовкяяр, съльбетар хътана.

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив

Д.Абдуллаев РФ-дин писа-
тельрин ва журналистин союз-
рин член тир. Адан зегъмет
"Зегъметдин ветеран" медаль,
маса шабагъар гуналди къейд-
нава.

Шаир алатай асиридин 80-ий-
са哩ай инихъ вичин ватанэгъ-
лияр куч хъанвай Мегъарамд-
хурубын райондин Гилийрин хур-
ре яшамиш жезвай.

Чна рагъметлудан хизандиз,
мукъва-къилийиз, вири багъ-
рийиз башсагълугъвал гузва.
Шаирдин тъвар чи рикле гъами-
шалугъ амукъда.

Са тәмимил хавер

Гъазурайди - Ш.Ш.

Хържай шегъердиз атай Гъажидин пул авай кисе, сиве-сивди ин-
санрив ацланвай автобусда ақъахайла, угърири чинеба жибиндай
акъудна. Кас са кепекни гвачиз амукъда. Ам, са таниш кас гъалтдатла
лугъуз, къучейра къекъведа. Садлагъана адал хурунуни Шегъи-
мердан гъалтда.

- Дуст, къумек це, зун, жибинда кепекни амачиз, четин гъалда
ава. За вав бурж, яргъал тевгъяна, агакъар хъийда, - талабда Гъа-
жиди.

Шегъимердана хурунуни къвализ хана, адал тъүн - хъунни гана.
Пул атла хъуыцугандин къаник ква, къачу лугъуда. Виш манат а
девирда еке пул тир. Са яисни алатна, амма бурж вахканач.

Нубатдин сеферда шегъердиз атай Гъажидив мад кепекни гу-
мукънч. Ам мад дустунин къвализ фена. Шаз къачур пул Шегъи-
мердан рикләй фенвай хъиз хъана, мад 100 манат пул вугун
талабда.

- Атла хъуыцугандин къаник ква, къачу, - лугъуда къвалин иесиди.
Хвеши жеда Гъажидиз ви ада хъуыцугандин къаник гъил
экъурда.

- Иник күсни пул квач эхир, - вичин тажубвал къалурна мугъ-
манди.

- Эгер вун хътиң дустари, хурунувийри къачур буржар ххиз,
вахкуз, чкадал эхцигиз хъанайтла, аник пулни жедай! - хъсан наисигъ-
атдин тарс гана Шегъимердана намуссуздиз.

Акунач, хъанач

Азедин ЭСЕТОВ

Мектебда къелзамайла, зи
хва Фаргъад гатун тлатилприн
вахтунда хурурз хъфенвай. Ам
Демиррал алай Назлу эмедин
паташ гвай.

И къалерилай агъада, вах-
цун къере, колхоздин багъда,
машмашар дигмиш хъана, недай
кас жагъин тийиз амай.

Фаргъад, мугъман тирвилляй,
къале тұна, эмедин хва Вали-
дин, машмашар багъдал "тъжу-
миз", рекъе гъятна.

И арада, булушка хкатдай
дерди аваз, багъдин къаравул
Эрзиманан руш, гъиле парчани
къуна, чи вахан къвализ атана,
айвандик ацуьда.

Са тәмимил вахт алатайла,
вичин "пар" газ Валидин гура-
рай виниз хжак жеда. Адан пе-
ремдин къвалар дулу яз акуна,
хвеши хъайи Фаргъада жузуна:

- Гъикл хъана, гада, Эрзима-
нан акунани?

Фаргъадаз эмединхъ галаз
айвандик квайди нин руш ятла
хабарни тушир. Руша вилер акъ-
ур Валидин, чичек хъиз яру хъана,
сес къуна амукъна.

- Ваъ, ча...на! Садазни я аку-
нан, я ванни хъанач! Неъ, квезд
гъалал хъурай! Абурук күй пай-
ни квайди я...

Эрзиманан руша ик лагъай-
ла, гадайрин къуынерилай пар
алатна, тадиз чипин кардив эгеч-
най...

Эрзиманан руша ик лагъай-
ла, гадайрин къуынерилай пар
алатна, тадиз чипин кардив эгеч-
най...

"ЛГ"-дин 33-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:
1. Хъууцур. 2. Цукъ. 3. Цверекл. 4. Акуша. 5. Керки. 6. Шукъва. 7. Илан. 8.
Разивал. 9. Зилчи. 10. Вик. 11. Штил. 12. Шал. 13. Ваба. 14. Афни. 15. Дава. 16.
Банд. 17. Ини. 18. Ем. 19. Члаф. 20. Нев. 21. "Прима".

Сканворд

Түккүйрайди - Куругълы ФЕРЗАЛИЕВ

